

MOOS-BJERRE

Realdania

Evaluering af "Stedet Tæller"

Marts 2019

Indholdsfortegnelse

1. Introduktion: evalueringens baggrund og formål	2
2. Executive summary – overordnede konklusioner	3
3. Læringspunkter	5
4. Om Stedet Tæller	7
4.1 De tre fokusområder	8
4.1.1 Mulighedernes Danmark	8
4.1.2 Kvalitet i kysternes turistbyer.....	8
4.1.3 Steder i landskabet.....	9
4.2 Kampagnens organisering og proces.....	10
4.2.1 Kampagnesekretariat og bygherrerådgiver.....	12
4.2.2 Fagligt rådgiver- og videnspanel	12
4.3 Kampagnens historik	14
4.4 Uddelinger i regi af kampagnen.....	15
5. Kampagnens målopfyldelse	18
5.1 Kampagnens evne til at vise nye veje til livskvalitet og udvikling ...	18
5.2 De støttede projekters evne til at skabe udvikling og livskvalitet....	20
5.3 De støttede projekters brug af det stedbundne potentiale.....	24
6. Procesevaluering af kampagnen.....	24
6.1 Ansøgningsproceduren.....	25
6.1.1 Den todelte ansøgningsproces.....	27
6.2 Afslag på støtte	29
6.3 Samarbejde og dialog i forbindelse med realiseringen af projektet .	31
6.3.1 Samarbejde med BARK og bygherrerådgiver	31
6.4 Reaktioner fra lokalbefolkningen	33
7. Evaluering af Steder i landskabet	37
7.1 Effekter af Steder i landskabet	37
7.1.1 Stedbundne potentialer	39
7.2 Proces og organisering.....	39
7.2.1 Håndtering af lokal modstand.....	40
7.2.2 Samarbejde med Naturstyrelsen.....	41
8. Evalueringens metoder og datagrundlag	42
8.1 Desk Research.....	42
8.2 Kvalitative interview	42
8.3 Spørgeskemaundersøgelse	43
9. Bilag 1: Oversigt over støttede projekter.....	44

1. Introduktion: evalueringens baggrund og formål

Denne rapport præsenterer resultaterne af Moos-Bjerrers evaluering af Realdanias kampagne Stedet Tæller, der blev lanceret i 2011. Stedet Tæller har haft til formål *“at vise ny veje til, hvordan man kan øge livskvaliteten i Danmarks yderområder med udgangspunkt i udviklingen af de stedbundne potentialer”* (Stedet Tæller 2017). Siden 2011 er mere end 25 konkrete, fysiske projekter blevet færdiggjort i regi af kampagnen, og flere er under realisering. Kampagnen er organiseret i tre fokusområder, der på hver deres måde støtter udviklingen af stedbundne potentialer:

- Mulighedernes Danmark
- Kvalitet i Kysternes Turistbyer
- Steder i landskabet

I 2017 udkom publikationen ‘Stedet Tæller’, der samler op på perspektiver og erfaringer fra de i alt 20 projekter, som var afsluttet på daværende tidspunkt. Denne evalueringsrapport bygger videre på erfaringerne fra publikationen. Gennem en kombineret proces- og effektevaluering er kampagnens proces, organisering og resultater blevet belyst. Herigennem er kampagnens styrker og barrierer blevet afdækket, og på baggrund heraf er der udledt læringer og erfaringer, som vil kunne kvalificere Realdanias fremtidige kampagneaktiviteter.

Læsevejledning: Rapporten indledes med en opsummering af evalueringens hovedkonklusioner og læringspunkter. Herefter følger en beskrivelse af kampagnens formål, organisering og historik. Dernæst følger præsentationen af evalueringens resultater. Disse resultater baserer sig på en spørgeskemaundersøgelse med 71 besvarelser fra ansøgerne og bevillingsmodtagere under fokusområderne Mulighedernes Danmark og Kvalitet i kysternes turistbyer¹. Derudover bygger evalueringen på 25 interviews med projektledere for ansøgte projekter, samt forskellige aktører rundt omkring kampagnen². Resultatpræsentationen indledes med en beskrivelse af kampagnens resultater i forhold til effekter og målopfyldelse. Herefter følger en gennemgang af evalueringens resultater i forhold til kampagnens proces og organisering. Dernæst følger en særskilt afdækning af Steder i landskabet, da fokusområdet er organiseret markant anderledes end Mulighedernes Danmark og Kvalitet i kysternes turistbyer og derfor er blevet evalueret ud fra andre målsætninger og udelukkende ved brug af kvalitativ metode. Rapporten afsluttes med en beskrivelse af evalueringens metodiske afsæt.

¹ Dette svarer til en svarprocent på ca. 60 blandt projektledere fra projekter, der har modtaget enten udviklings- og eller realiseringsstøtte.

² Læs mere om evalueringens metodiske afsæt i metodeafsnittet sidst i rapporten.

2. Executive summary – overordnede konklusioner

Moos-Bjerrers evaluering af Realdanias kampagne *Stedet Tæller* tyder på, at kampagnen har været vellykket, og at den har levet op til sit overordnede formål: at medvirke til at udvikle og udnytte de stedbunde potentialer i de danske yderområder og sætte gang i en positiv udvikling og styrke livskvaliteten her. Helt konkret finder evalueringen, at:

- Evalueringen tyder på, at de projekter, der har fået støtte i regi af kampagnen konkret har **udviklet stedbundne potentialer** ved at øge fokus på, skabe adgang til eller gøre opmærksom på unikke steder og kvaliteter, der fandtes i lokalområdet i forvejen. Projekterne beskrives som fysiske pragteksemplarer, der løfter landskabet og lokalområdet, og giver lokalbefolkningen noget at være stolte af. Flere af de støttede projekter – især under Steder i Landskabet – har derudover modtaget priser for deres arkitektoniske kvalitet.
- De støttede projekter lader til at have bidraget til at **styrke livskvaliteten i lokalområdet og det lokale sammenhold**. 81 pct. af projektlederne, for de støttede projekter fra fokusområderne Mulighedernes Danmark og Kvalitet i kysternes turistbyer, vurderer således, at deres projekt har styrket livskvaliteten blandt de mennesker, der bor i lokalområdet. I tråd hermed svarer hele 94 pct., at projekterne har skabt positiv stemning. Derudover oplever 59 pct., at deres projekt har ført til, at der er etableret nye samarbejder indenfor lokalområdet. Hermed tyder det på, at effekterne af Stedet Tæller minder om resultaterne fra den forudgående kampagne *Mulighedernes Land*, hvor følgeforskningen fandt, at de støttede projekter havde bidraget til dialog og synergi i lokalområdet.
- De støttede projekter lader til at have **bidraget til udviklingen i lokalområderne**. Således angiver 81 pct. af projektlederne for de projekter, der har fået støttet i regi af fokusområderne Mulighedernes Danmark og Kvalitet i kysternes turistbyer, at projekterne overordnet set har haft en væsentlig betydning for lokalområdet. Ligeledes vurderer 81 pct., at projektet har styrket udviklingen i området f.eks. i forhold til at skabe nye jobs og tiltrække turister. De kvalitative interviews indikerer, at de støttede projekter i regi af fokusområdet Steder i landskabet ligeledes har bidraget til den lokale udvikling f.eks. ved at tiltrække besøgene.

- Der er **stor tilfredshed med kampagnen, ansøgningsprocessen og dialogen med Realdania** blandt ansøgere og bevillingsmodtagere. Størstedelen af de adspurgte projektledere fra fokusområderne Mulighedernes Danmark og Kvalitet i kysternes turistbyer (64 pct.) svarer, at de alt i alt har haft en god eller meget god oplevelse med at søge og eventuelt modtage midler fra kampagnen. Ligeledes oplever 64. pct, at ansøgningsproceduren har været god. Projektlederne roser Realdania for at være lydhøre og kompetente samarbejdspartnere, og 74 pct. oplever at udviklingsstøtten, og de medfølgende workshops og sparring har været med til at forbedre projektet. I Naturstyrelsen, der har indgået i et partnerskab med Realdania om Steder i Landskabet, er der ligeledes stor tilfredshed med samarbejdet med Realdania. Her oplever man, at samarbejdet har aflejret ny viden og givet styrelsen mere mod på at indgå i lignende processer i fremtiden.
- Projekterne i Stedet Tæller har en **høj realiseringsgrad**. Kun ét enkelt ud af de i alt 36 udvalgte og støttede projekter er frafaldet. Kampagnen er derudover nået ud til yderområder i hele landet, og der ses en **god geografisk spredning** blandt både ansøgere og bevillingsmodtagere.

Projekt Hammersholm Helleristningsfelt, Steder i Landskabet
Fotograf: Bjørn Pierri Enevoldsen
Rådgivende arkitekter: Erik Brandt Dam Arkitekter

3. Læringspunkter

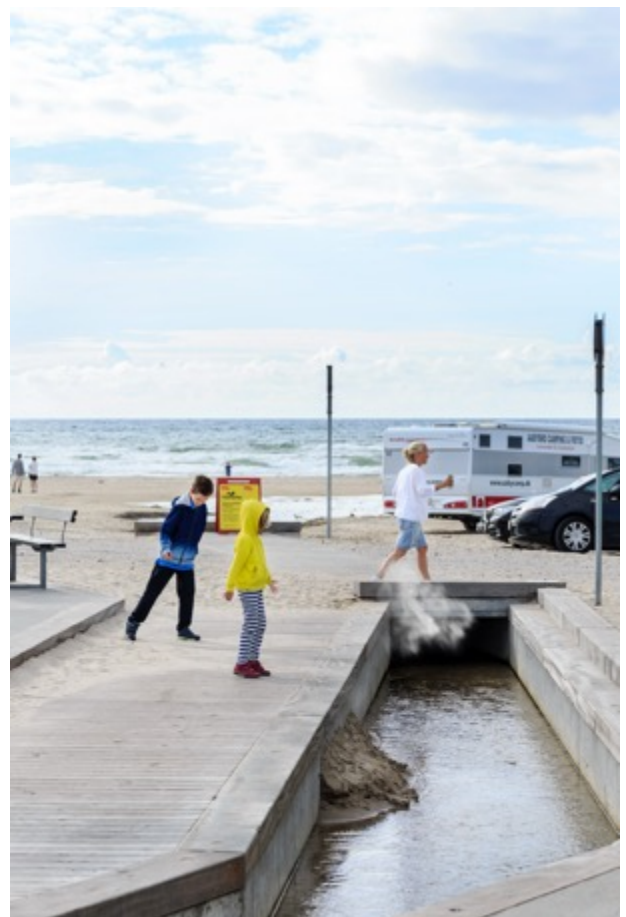
Evalueringen har peget på en række lærings- og opmærksomhedspunkter fra processen omkring Stedet Tæller, som kan kvalificere Realdanias fremtidige kampagner.

Kampagnens to ansøgningsdrevne fokusområder – Mulighedernes Danmark og Kvalitet i kysternes turistbyer – har affødt følgende læringer:

- **Tilpas Realdanias krav til ansøgerorganisationens størrelse og professionalisme:** Flere af bevillingsmodtagerne påpeger, at Realdanias professionalisme ift. krav om projektplaner mv., kan være "dræbende" for det lokale engagement. Det gælder især de mindre ansøgerorganisationer, hvor det i nogle tilfælde kun er en enkelt person eller to, der driver projektet. Her forklarer flere af bevillingsmodtagerne, at de er meget arbejdskrævene for dem at leve op til kravene. Derudover forklarer de, at de også skal bruge mange kræfter på at oversætte Realdanias krav og ønsker og skabe forståelse for dem lokalt, så Realdanias involvering ikke hæmmer projektets lokale opbakning.
- **Vær opmærksom på timingen af den todelte ansøgningsproces og gør kravene til ansøgningerne helt tydelige:** Ansøgerne roser generelt den todelte ansøgningsproces, men enkelte bemærker, at tiden mellem de to ansøgningsrunder er for knap, samt at tidsplanen ikke passer med den kommunale budgetproces. Derudover nævner enkelte ansøgere, at det har været uklart i ansøgningsmaterialet, hvorvidt der var et egentligt krav om medfinansiering fra ansøgerne, og at de i det hele taget godt kunne bruge mere råd og vejledning til ansøgningen.
- **Overvej Realdanias armslængde og involvering:** Både blandt projektcheferne i Realdania og blandt projektlederne fra de støttede projekter er der forskelligartede holdninger til, i hvor høj grad Realdania bør være involveret i de enkelte projekter. Nogle bevillingsmodtagere ønsker et tæt samarbejde og meget dialog og sparring med Realdania omkring udviklingen af deres projektidé. Andre oplever at have en klar projektidé, og de efterspørger mere frihed til selv at udvikle og realisere denne.

Kampagnens tredje fokusområde – Steder i Landskabet – har ikke har været drevet af ansøgninger. I stedet har Realdania udvalgt de lokaliteter, hvor projekterne er blevet opført, og det er også Realdania, der har udpeget arkitekterne bag projekterne. Dette har affødt følgende læring:

- **Overvej mængden af byggeteknisk støtte:** Flere af de involverede i projekterne under Steder i Landskabet oplever, at de har manglet byggetekniske støtte til at opføre projekterne. De roser de arkitekter, som Realdania har udpeget, for deres kunnen, men de oplever samtidig, at processen har været mere arbejdskrævende end forventet på grund af manglende byggetekniske kompetencer rundt omkring de enkelte projekter.
- **Vær forberedt på at gå i dialog med de lokale:** Nogle af projekterne under Steder i landskabet (og også under de to andre fokusområder) har mødt lokal modstand. Interviewpersonerne fra projekternes lokalområder beskriver det som forventeligt, at forandring kan skabe modstand, men enkelte oplever også, at de har brugt en del tid på at håndtere modstanden og forklare Realdanias hensigter med projektet.

Projekt Øget Kvalitet i Blokhush, Kvalitet i kysternes turistbyer
 Fotograf: Lars Engelgaard
 Rådgivende arkitekter: Møller og Grønborg med underrådgiver Alectia

4. Om Stedet Tæller

Ambitionen med Stedet Tæller-kampagnen har været at adressere de udfordringer, som mange danske yderområder står overfor i disse år: fraflytning, færre unge og flere ældre, bygningsmasse i forfald m.m. Med Stedet Tæller har Realdania ønsket at invitere til at se med nye øjne på ydeområderne og de muligheder og potentialer, der venter på at blive aktiveret derude. Formålet har været at støtte konkrete fysiske projekter i Danmarks yderområder, der viser nye veje til, hvordan man kan øge livskvaliteten og sætte gang i en positiv og bæredygtig udvikling med udgangspunkt i udnyttelsen af de stedbundne potentialer. Kampagnen har haft et samlet budget på 159 mio. kr.

I kampagnen forstås yderområder som de kommuner og ikke-brofaste øer, der ved kampagnens start var:

- omfattet af den differentierede planlov,
- kategoriseret som yderkommuner i forhold til uddeling af landdistriktsmidler af Fødevareministeriet og/eller
- kategoriseret som yderområder og overgangsområdet i forhold til EU's strukturfondsmidler (stedettæller.dk).

Af kortet til højre fremgår det, hvilke områder denne definition omfatter.

Kort over yderområder omfattet af kampagnen

Stedbundne potentialer

Stedbundne potentialer er udviklingsmuligheder med afsæt i de unikke kvaliteter ved et bestemt sted. Det kan være kulturarv i bygninger og landskaber, nærhed til storslåede naturområder eller en levende, lokal håndværkstradition. Stedbundne potentialer kan også være lokal kultur, lokale værdier og selvforståelse, lokal viden og sociale netværk, der er opstået over tid på et sted. Fælles for dem er, at de er unikke, og dermed ikke kan kopieres af andre.

Kilde: Agenda Y, 2012.

4.1 De tre fokusområder

Stedet Tæller har haft tre fokusområder, der på hver deres måde har sat fokus på og arbejdet med de stedbundne potentialer. På trods af dette fælles, overordnede formål, er de tre fokusområder meget forskellige i deres organisering og eksplicite fokus.

4.1.1 Mulighedernes Danmark

Fokusområdet Mulighedernes Danmark er affødt af Realdanias forudgående kampagne Mulighedernes Land. Formålet med Mulighedernes Danmark var at arbejde videre med idéen om yderområdernes stedbundne potentialer som afsæt for bæredygtig udvikling. Mulighedernes Danmark støttede derfor: *”udvikling af konkrete, fysiske projekter med afsæt i yderområdernes stedbundne potentialer - det åbne land, naturen, de lokale fødevarer og kulturmiljøerne”* (stedettæller.dk).

Kort over støttede projekter under Mulighedernes Danmark

I modsætning til Mulighedernes Land, som var et tæt samarbejde mellem Realdania og tre partnerskabskommuner, ønskede man med Mulighedernes Danmark at støtte mange enkelte projekter i en lang række kommuner. I alt har 28 projekter fået udviklingsstøtte inden for dette fokusområde, hvoriblandt 11 projekter har modtaget realiseringsstøtte³.

4.1.2 Kvalitet i kysternes turistbyer

Fokusområdet Kvalitet i kysternes turistbyer fokuserede på: *”yderområdernes kystnære, bebyggede områder med turismepotentiale”* (stedettæller.dk). Afsættet for fokusområdet var en politisk bevågenhed på kystbyerne, og formålet var at bidrage til at iscenesætte kystbyerne med en højere kvalitet i det fysiske miljø og i service og oplevelser. Dette skulle være til gavn for turismen og derigennem lokalbefolkningen. Kvalitet i kysternes turistbyer støttede by-projekter, der udviklede fællesområderne i kystbyerne ved at: 1) skabe bedre forbindelse mellem by, strand og hav, 2) skabe

³ Se bilag 1 for en liste over de projekter, der har modtaget realiseringsstøtte under Mulighedernes Danmark samt kortet på forudgående side.

flere og bedre oplevelser på og ved vandet og 3) genfortolke kystbyernes kulturmiljøer.

Kvalitet i kysternes turistbyer blev koordineret med det daværende Erhvervs og Vækstministeriums indsats 'Kvalitetsløft i kystturismen', hvor der blev udviklet potentialeplaner og gennemført kompetenceudvikling for turismeerhvervet. Intentionen var, at potentialeplanerne i samspil med de fysiske projekter skulle medvirke til, at skab et samlet løft i kvaliteten. I tredje ansøgningsrunde støttede fokusområdet derfor kun projekter, der var forankret i en potentialeplan eller strategisk udviklingsplan for en by.

Kort over støttede projekter under Kvalitet i kysternes turistbyer

I første og anden ansøgningsrunde modtog i alt 20 projekter støtte til projektudviklingen inden for dette fokusområde, hvoriblandt 9 projekter har modtaget realiseringsstøtte⁴. I tredje runde modtog 6 projekter realiseringsstøtte uden forudgående projektudviklingsstøtte.

4.1.3 Steder i landskabet

Formålet med Steder i landskabet var at vise: *"hvordan man med et minimum af indgreb kan formidle natur gennem besøgssteder af høj arkitektonisk kvalitet"* (stedettæller.dk). Fokusområdet var inspireret af det norske projekt "Norske Turistveje". Her inviterede man unge arkitekter til lave rasteplasser og udkigspunkter langs udvalgte turistveje for dermed at gøre naturen mere tilgængelig. På samme måde ønskede man med Steder i landskabet at højne oplevelsen af naturen gennem arkitektonisk bearbejdning af steder, hvor menneske og natur møder hinanden. Dette

⁴ Se bilag 1 for en liste over de projekter, der har modtaget realiseringsstøtte under Kvalitet i Kysternes Turistbyer samt kortet på forudgående side.

var eksempelvis parkeringspladser, bænke, broer eller udsigtsplatforme. Det handlede med andre ord om at:

"Folk skulle få lyst til at tage derud og opleve stederne, og kampagnen skulle skabe nogle gode faciliteter til at besøge dem. Flere af stederne havde besøgsfaciliteter i forvejen, men de var ofte gamle, slidte og grimme, og trængte til en opdatering. Projekterne ligger i områder, hvor man normalt aldrig får lov at bygge. Hvis der skal laves noget derude, skal det være med utrolig nænsom hånd."

– Ulrik Schack, projektleder i Naturstyrelsen

I alt 9 projekter er blevet, eller ved at blive, realiseret i regi af Steder i landskabet, mens et enkelt projekt har måtte bortfalde⁵ ⁶.

Kort over støttede projekter under Steder i landskabet

4.2 Kampagnens organisering og proces

Organiseringen af kampagnen indenfor de tre fokusområder har været meget forskellig. De to fokusområder Kvalitet i kysternes turistbyer og Mulighedernes Danmark har fulgt det, man kan kalde en "bottom-up tilgang". Her har kommuner, ildsjæle, turismeerhverv og andre aktører i yderområderne kunne byde ind med deres gode idéer via en ansøgningsproces. Denne proces har været organiseret i to faser⁷. I den første fase præsenterede ansøgerne deres projektidé. Herudfra valgte Realdania med støtte fra et fagligt rådgiverpanel de mest lovende projektidéer. De udvalgte projekter deltog derefter i et fælles udviklingsforløb med workshops og vejledning arrangeret af BARK, og modtog hver op til 125.000 kr. i udviklingsstøtte. Dette beløb var øremærket til eksterne rådgivere til udvikling af projektforslag på konceptniveau. I den næste fase af ansøgningsprocessen bød de samme aktører ind med deres bearbejdede projektidéer. Her udvalgte og støttede Realdania de bedste projekter til realisering med et beløb på gennemsnitligt 3 mio. kr. Beløbet måtte maksimalt udgøre 70 procent af de samlede udgifter, og der var derfor et implicit krav om

⁵ Projekt Råbjerg Mose realiseres ikke, da det ikke var muligt at opnå de nødvendige tilladelser fra fredningsmyndighederne, til at udvikle en ny labyrintisk rute rundt i Råbjerg Mose. Fredningsnævnet var indstillet på at give tilladelse til et reduceret projekt, men dette ville ikke opfylde projektets grundidé. Naturstyrelsen og Realdania har derfor valgt ikke at realisere projektet.

⁶ Se bilag 1 for en liste over de projekter, der har modtaget realiseringsstøtte under Steder i Landskabet.

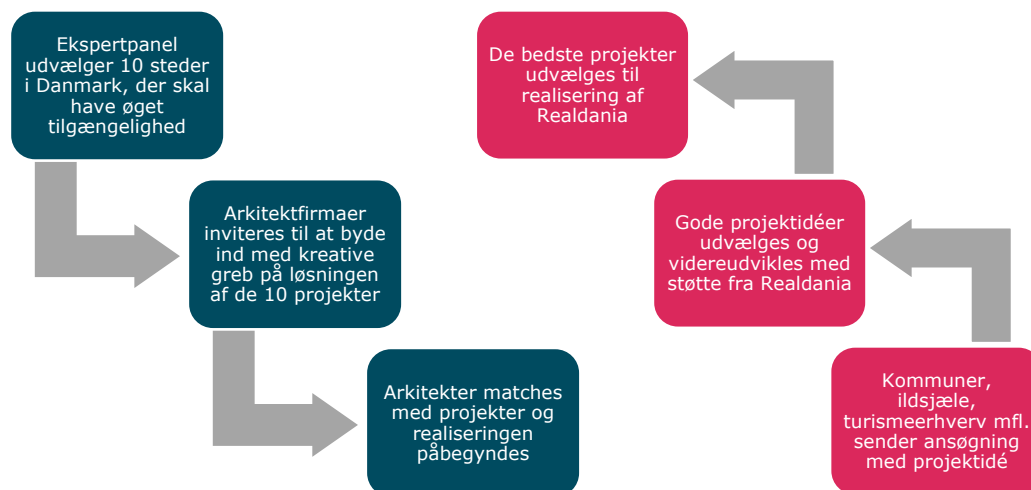
⁷ På nær tredje ansøgningsrunde for Kvalitet i kysternes turistbyer.

medfinansiering. Udover disse to ansøgningsrunder blev der i Kvalitet i kysternes turistbyer gennemført en tredje ansøgningsrunde fordi der var fokus på kystturisme fra regeringens side. Som et resultat heraf modtog Realdania mange ansøgninger, og i stedet for at behandle dem individuelt valgte de at lave et nyt udbud for kystbyer.

Steder i landskabet har, i modsætning til de to andre fokusområder, fulgt det, man kunne kalde en "top-down tilgang", hvor en ekspertgruppe, udpeget af Realdania, har rejst rundt i Danmark og udpeget de naturområder, som de anså som værd at øge tilgængeligheden og formidlingen af. Igennem en screeningsproces endte man på 10 steder i landskabet, hvoraf syv lå på Naturstyrelsens arealer. Realdania inviterede derfor Naturstyrelsen med i kampagnen som projektejer på projekterne. Dernæst blev en række arkitekter inviteret til at byde ind på løsningen af de 10 steder, og steder og arkitekter blev matchet herudfra. Forskellene på de tre fokusområders tilgang er illustreret i figuren herunder.

Figur 1: Steder i landskabets "top-down tilgang" og Mulighedernes Danmark og Kvalitet i kysternes turistbyer "bottom-up tilgang"

Steder i landskabet

4.2.1 Kampagnesekretariat og bygherrerådgiver

Stedet Tæller er udviklet og gennemført af Realdania, men BARK Rådgivning, som eksternt kampagnesekretariat. Det eksterne kampagnesekretariat varetog ansøgningsprocessen, samt formidlingen og videndelingen af kampagnens resultater udadtil og på tværs af projekter og aktører. Derudover har BARK faciliteret bedømmelsesprocessen herunder skabt overblik over de mange projekter til rådgiverpanelet samt viderbragt deres prioriteringer og anbefalinger til Realdania, som i sidste ende har valgt projekterne. BARK har også haft løbende dialog med bevillingsmodtagerne om realisering af deres projekter. Sekretariatsleder i BARK, Rie Søgaard Jensen, beskriver sin rolle således:

"Vores opgave har groft sagt bestået af to dele: For det første har vi varetaget den interne sekretariatsbetjening af styregruppe og projektledergruppe, kampagnens økonomistyring og den eksterne sekretariatsbetjening i forhold til kampagnens relationer med ansøgere, interessenter, samarbejdspartnere etc. For det andet har vi varetaget den faglige projektkvalificering og den tværgående formidlings- og analyseindsats i kampagnen." – **Rie Søgaard Jensen, sekretariatsleder i BARK**

Udover BARK har der været tilknyttet en bygherrerådgiver for Realdania, der har fulgt og rådgivet realiseringen af projekterne. Dette har i størstedelen af kampagnen været COWI v/Annie Balle. Annie Balle fortæller, at hendes opgave bl.a. har været at varetage aftalen mellem projekterne og Realdania:

"Jeg forvalter aftalen, det vil sige har kontakt med projektejerne. Jeg sørger for, at forarbejdet er lavet, og at projekterne følger den aftalte kurs. Jeg indstiller til Realdania, når de skal godkende noget vedrørende projekterne." – **Annie Balle (COWI), bygherrerådgiver for Realdania**

4.2.2 Fagligt rådgiver- og videnspanel

Under fokusområderne Mulighedernes Danmark og Kvalitet i kysternes turistbyer har der været tilknyttet et fagligt panel, der har rådgivet Realdanias direktion i udvælgelse af projekter. I rådgiverpanelet sidder:

- Anne-Mette Hjalager, professor og centerleder, Center for Landdistriktsforskning, SDU
- Peder Baltzer Nielsen, stadsarkitekt, Aalborg Kommune
- Bjarne E. Jensen, sekretariatsleder, REG LAB
- Helle Nørgaard, seniorforsker, SBI

For 3. ansøgningsrunde for Kvalitet i kysternes turistbyer var der et rådgiverpanel bestående af:

- Henrik Halkier, professor i regional- og turismestudier, Aalborg Universitet
- Ellen Braae, professor i landskabsarkitektur og planlægning, KU
- Jens Hausted, direktør i Dansk Kyst- og Naturturisme
- Lars Enevold Pedersen, direktør i VisitNordjylland

For fokusområdet Steder i Landskabet har der været tilknyttet et ekspertpanel, der rådgav Realdania i udvælgelsen af de 10 steder. I ekspertpanelet sidder:

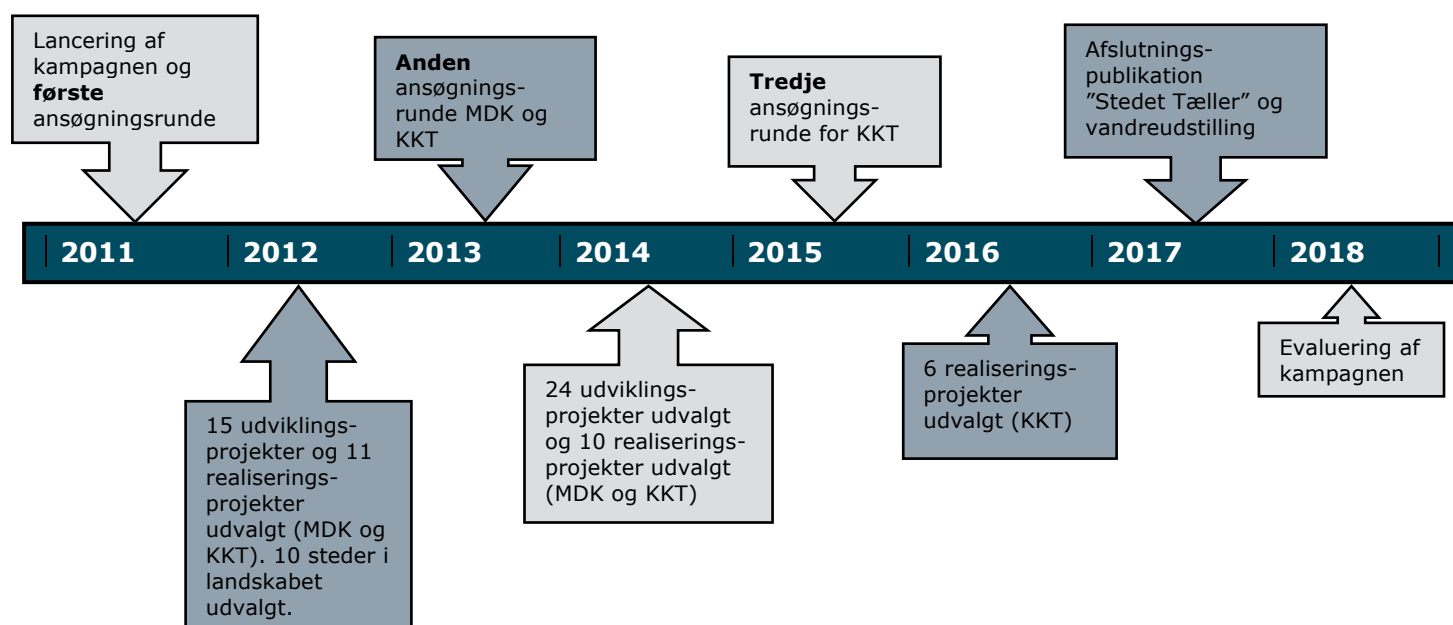
- Klaus Waage Sørensen, tidl. statsskovrider ved Jægersborg Statsskovdistrikt
- Michael Stoltze, biolog, ph.d., forfatter og foredragsholder
- Eva Thybo, projektchef, forretningsudvikling, VisitDenmark

4.3 Kampagnens historik

Forud for Stedet Tæller-kampagnen blev der lavet et forprojekt med det formål at udvikle strategi og plan for kampagnen. Den væsentligste del af forprojektet var en uddredning, der afgrænsede og karakteriserede yderområderne samt deres økonomi og rammebetingelser. Derudover blev der i starten af kampagnen foretaget et stort udrednings- og vidensarbejde af yderområdernes potentialer, der blev publiceret i 'Agenda Y' (2012). Formålet med publikationen var at beskrive Danmarks yderområder, som de ser ud i dag, herunder de kvaliteter og udviklingsmuligheder, der findes der. Publikationen pegede på fire stedbundne potentialer, som danskerne mener, at yderområderne besidder: kysterne, naturen, bygningsarven og det lokale engagement. De tre fokusområder i Stedet Tæller-kampagnen er dermed vidensbaserede i den forstand, at disse forundersøgelser har vist, hvor Realdania kan bidrage til at gøre en forskel.

Selve kampagnen Stedet Tæller blev lanceret i 2011, hvor den første ansøgningsrunde for fokusområderne Mulighedernes Danmark og Kvalitet i kysternes turistbyer fandt sted. I løbet af 2012 blev der udvalgt 25 og 11 projekter til henholdsvis udvikling og realisering indenfor de to fokusområder. I 2012 igangsatte man ligeledes processen med at udvælge og matche de 10 Steder i landskabet med de rette arkitekter. I 2013 blev den anden ansøgningsrunde for Mulighedernes Danmark og Kvalitet i Kysternes Turistbyer igangsat. Den førte til, at 23 projekter blev udvalgt til udvikling og 9 til realisering i 2014. I 2015 kom en tredje ansøgningsrunde for Kvalitet i Kysternes turistbyer. Her blev seks ekstra kystbyprojekter udvalgt til realisering i 2016. I 2017 udgav Realdania afslutningspublikationen 'Stedet Tæller – perspektiver og erfaringer', der samlede op på resultaterne og erfaringerne fra realiseringsprojekterne under Mulighedernes Danmark og Kvalitet i Kysternes turistbyer fra 1. og 2. ansøgningsrunde. Derudover blev der udført en vandreudstilling, hvor ovenstående projekter blev præsenteret rundt om i Danmark. Figur 2 herunder illustrerer den beskrevne proces.

Figur 2: Tidslinje over kampagnens forløb

Note: MDK = Mulighedernes Danmark, KKT= Kvalitet i kysternes turistbyer.

4.4 Uddelinger i regi af kampagnen

Stedet Tæller-kampagnen modtog i alt 243 ansøgninger i perioden 2011-2015. Der er modtaget 139 ansøgninger under Mulighedernes Danmark og 104 under Kvalitet i kysternes turistbyer. Ud af de 243 ansøgninger har 48 projekter fået udviklingsstøtte til at forbedre og kvalificere deres projektidé, og 26 projekter har fået bevilliget penge til at realisere deres idé, heraf 11 under Mulighedernes land og 15 under Kvalitet i kysternes turistbyer. Dertil kommer de 9 projekter, der er blevet udpeget til realisering under Steder i landskabet, hvilket medfører, at Realdania har givet realiseringsstøtte til i alt 35 projekter. Det svarer til, at cirka 14 pct. af de ansøgte projekter har modtaget støtte.

Tabel 1: Oversigt over støttede projekter i Stedet Tæller

Fokusområde	Call	Antal ansøgninger	Antal udviklingsstøttede projekter	Antal realiseringsstøttede projekter	Samlet bevilling
Mulighedernes Danmark	1. call, 2011	79	14	6	20.248.694 kr.
	2. call, 2013	60	14	5	14.935.021 kr.
Kvalitet i kysternes turistbyer	1. call, 2011	40	11	5	18.315.000 kr.
	2. call, 2013	31	9	4	15.911.521 kr. ⁸
	3. call, 2015	33	-	6	12.500.000 kr. ⁹
Steder i landskabet	Ekspertudvælgelse af 10 steder, 2012	-	-	9	33.000.000 kr. ¹⁰
I alt		243	48	35	114.910.236 kr.

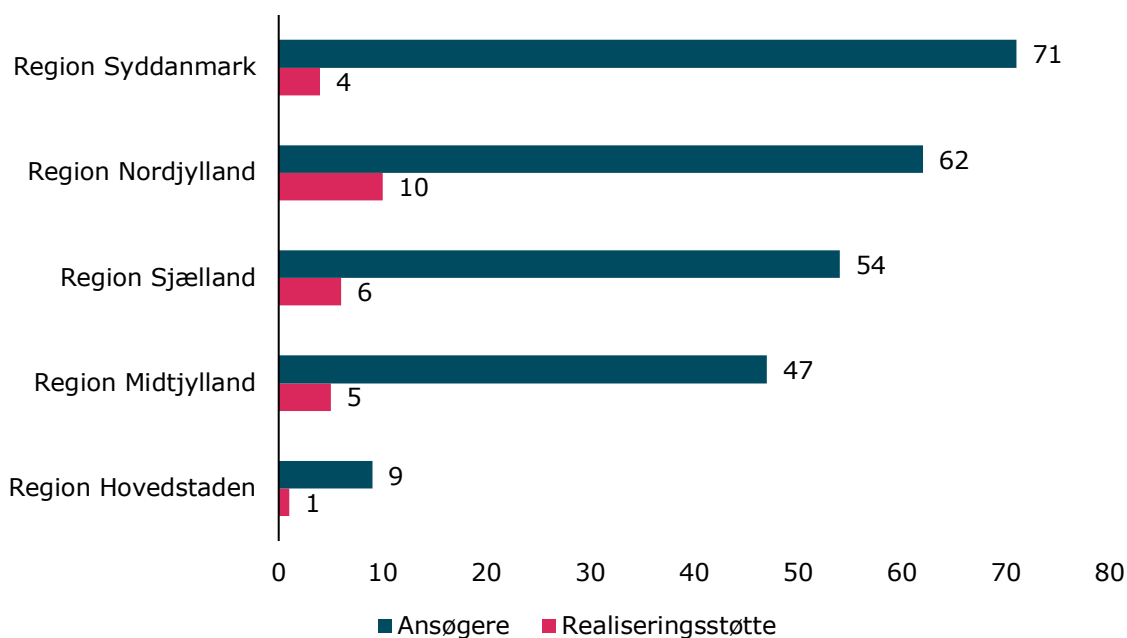
Der er søgt midler for mere end 800 mio. kr. igennem Stedet Tæller. Heraf er der i alt uddelt 115 mio. kr. i udviklings- og realiseringsstøtte. Den gennemsnitlige bevillingsstørrelse er cirka 3 mio. kr. i realiseringsstøtte og 125.000 kr. i udviklingsstøtte. De 243 ansøgninger kommer fra hele landet. Dog er der kun modtaget 9 ansøgninger fra Region Hovedstaden. Det skyldes, at regionen kun har en enkelt kommune (Bornholm), der falder under betegnelsen yderkommune, og som dermed kan søge om midler fra kampagnen. Som det fremgår af figur 3 nedenfor, har Stedet Tæller modtaget flest ansøgninger fra Region Syddanmark, mens Region Nordjylland er den region, hvor flest organisationer har modtaget støtte til realisering af deres projekter. De realiseringsstøttede projekter fordeler sig dog relativt jævnt over de fire regioner udenfor Hovedstaden.

⁸ Dette tal er baseret på projekternes forventet samlet bevilling, da ikke alle projekter er afsluttet.

⁹ Dette tal er baseret på projekternes forventet samlet bevilling, da ikke alle projekter er afsluttet.

¹⁰ Dette tal er baseret på projekternes forventet samlet bevilling, da ikke alle projekter er afsluttet. Råbjerg Mose er udeladt, da projektet ikke realiseres.

Figur 3: Antal ansøgere og bevillingsmodtagere fordelt på regioner

Note: Realiseringsstøtte dækker over projekter, der har modtaget udviklings- og realiseringsstøtte eller kun realiseringsstøtte. Der er kun 6 projekter, der udelukkende har modtaget realiseringsstøtte.

Projekt Løkken Moleleje, Kvalitet i kysternes turistbyer
Fotograf: Lars Engelgaard
Rådgivende arkitekter: Preben Skaarup Landskabsarkitekter

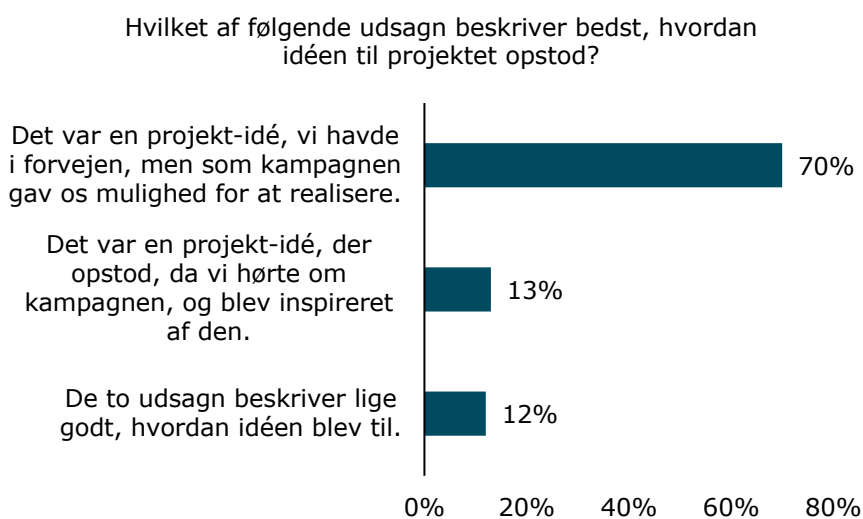
5. Kampagnens målopfyldelse

Dette afsnit beskriver kampagnens målopfyldelse. Det vil sige, i hvilken udstrækning kampagnen og de støttede projekter har vist nye veje til, hvordan man kan øge livskvaliteten i Danmarks yderområder med udgangspunkt i udviklingen af de stedbundne potentialer. Analyserne af dette er som nævnt baseret på en survey og kvalitative interviews. Surveyen er gennemført blandt ansøgerne og bevillingsmodtagere under fokusområderne Mulighedernes Danmark og Kvalitet i kysternes turistbyer. De 25 kvalitative interviews er lavet med projektledere fra støttede projekter og forskellige eksperter og aktører rundt om kampagnen. Steder i landskabet afdækkes efterfølgende, da det er blevet evalueret ud fra andre målsætninger og udelukkende ved brug af kvalitativ metode.

5.1 Kampagnens evne til at vise nye veje til livskvalitet og udvikling

Evalueringen tyder på at frem for at afføde nye projektideer, så har kampagnen i højere grad etableret en ramme, hvor ansøgerne har kunnet få støtte til at realisere allerede eksisterende idéer. Som det fremgår af figur 4 nedenfor, så angiver 70 pct. af de projektledere, der har besvaret evalueringssurveyen, at de allerede havde udviklet projektidéer til at løfte lokalområdet, før kampagnen blev lanceret. Blot 13 pct. af projektlederne svarer, at de fik inspiration fra kampagnen til deres projektidé. Dette resultat stemmer fint overens med, at kampagnen bygger videre på erfaringerne fra Mulighedernes land, og at processen og tankegangen vedrørende udviklingen af de stedbundne potentialer dermed allerede var sat i gang i de danske yderområder.

Figur 4: Ansøgerne havde deres projekt-idé inden kampagnen

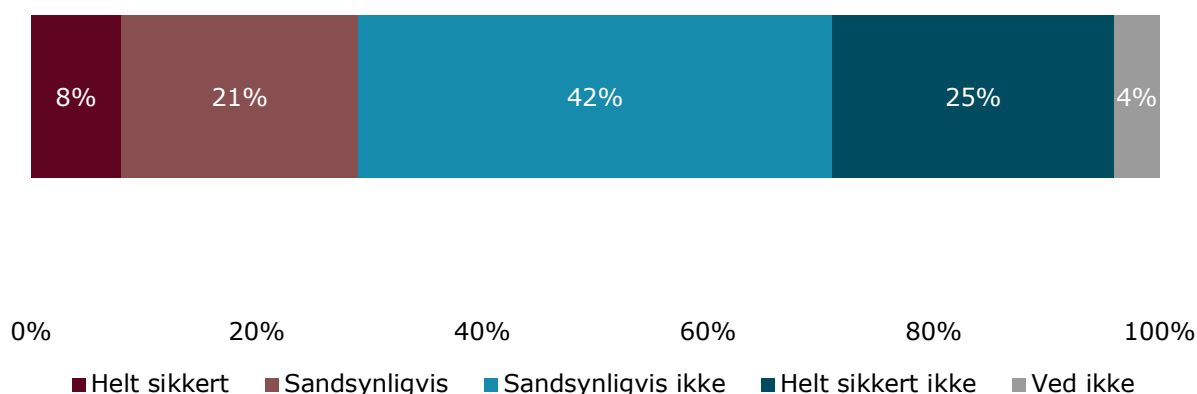

Note: N=67. Spørgsmålet er stillet til alle respondenter. "Ved ikke/husker ikke"-svar er ikke medtaget, hvorfor figuren ikke summer til 100 pct.

Evalueringen indikerer til gengæld, at kampagnen har haft stor betydning for projekternes realisering. Det ses i figur 5 der viser, at 67 pct. af projektlederne, der har deltaget i evalueringssurveyen, vurderer, at deres projekt sandsynligvis eller helt sikkert ikke, ville være blevet igangsat uden støtten fra Realdania.

Figur 5: Realdania igangsætter projekter

Ville projektet være blevet igangsat uden støtte fra "Stedet Tæller"-kampagnen?

Note: N=24. Spørgsmålet er kun stillet til projekter, der har modtaget realiseringsstøtte.

Realdanias betydning for igangsætningen og realiseringen af projekterne går igen i de kvalitative interviews. Flere af de interviewede projektledere forklarer, at det ville have været svært at skaffe penge til projektet uden støtten fra Realdania. Dette skyldes både, at Realdanias bevilling udgør en væsentlig del af projektets økonomi, og fordi det er nemmere at sikre sig økonomisk opbakning fra kommunen og andre aktører med Realdania i ryggen.

"Realdania har hævet niveauet meget! De har gjort en kæmpe forskel. Kommunen ville ikke have gået i gang, hvis det ikke var for Realdania." – Bevillingsmodtager

Udover at bidrage til realiseringen af de gode idéer peger evalueringen på, at kampagnen har været med til at løfte projekternes kvalitet. Dette gælder særligt de projekter, der som en del af at modtage udviklingsstøtte, har gennemgået en projektmodningsproces med rådgivning fra Realdania¹¹.

¹¹ Se figur 11 på side 29

"Jeg tror ikke, projektet var blevet initieret uden støtte fra Realdania. Ikke i den kvalitet i hvert fald. Det skyldes dels, at det havde været svært at få skaffet pengene, og dels at udviklingsstøtten og arkitektkonkurrencen hjalp meget. Det er blevet et eksempelprojekt, som nok ikke ville være sket uden Realdania. Formen havde været helt anderledes og med et andet ambitionsniveau." –

Bevillingsmodtager

5.2 De støttede projekters evne til at skabe udvikling og livskvalitet

Evalueringen tyder samlet på, at de støttede projekter har haft en positiv betydning for deres lokalområde, og at de har bidraget til at øge livskvaliteten og sætte gang i en positiv udvikling. Således viser figur 6 på næste side, at langt størstedelen (81 pct.) af de realiseringsstøttede projekter oplever, at projekterne overordnet set har haft en væsentlig betydning for lokalområdet. 81 pct. er derudover overvejende enige eller helt enige i, at projektet har styrket livskvaliteten blandt de mennesker, der bor i lokalområdet. Ligeledes mener 81 pct., at projektet har styrket den lokale udvikling i området f.eks. i forhold til at skabe nye jobs og tiltrække turister. Det afspejler sig også i interviewene, hvor flere bevillingsmodtagere understreger, at projekterne har haft mærkbar betydning for udviklingen i lokalområdet.

"Dengang vi fik midlerne, var vi kun en fuldtidsansat og en deltidsansat. Efter renoveringen har vi to fuldtidsansatte, og vi har fået flere frivillige og flere deltidsansatte. Vi er kommet langt over målsætningerne ift. besøgsantal, antal frivillige og ift. omsætning" – Bevillingsmodtager.

"Det har haft stor lokal betydning (...) Besøgstal er gået frem med 10.000. Salget i butikken er gået væsentligt frem. Museets anseelse er blevet væsentligt forøget. Det har uvurderlig betydning." –

Bevillingsmodtager

Projekt Melstedgård, Mulighedernes Danmark
Fotograf: Lars Engelgaard
Rådgivende arkitekter: Tegnastuen Entasis

Figur 6: Projekternes bidrag til lokalområdet

Note: N=16. Spørgsmålet er stillet til de projekter, der er blevet realiseret på nuværende tidspunkt med støtte fra Realdania. Figuren viser andelen af respondenter, der har sagt, at de er "helt enige" eller "enige" med udsagnene om projektets bidrag til lokalområdet.

Figur 6 viser ligeledes, at næsten halvdelen (44 pct.) af de adspurgte projektledere oplever, at projektet har tiltrukket flere midler og nye projekter til lokalområdet. Det afspejler sig også i interviewene, hvor flere af bevillingsmodtagerne fortæller, hvordan projektet har haft betydning for igangsætningen af nye tiltag i samme område.

"Projektet har bidraget til at igangsætte andre ting i området. Det har skabt en tro på, at det er muligt at finde investeringer (...) Projektet har i høj grad gjort, at man har fundet en positiv ånd frem." – **Bevillingsmodtager**

Som det fremgår af ovenstående citat, oplever flere af bevillingsmodtagerne, at man i kraft af projektet *"har fundet en positiv ånd frem"*. Det afspejler sig også ved, at 94 pct. af projektlederne i surveyen svarer, at projektet har skabt positiv stemning i og omkring lokalområdet (se figur 6). En af kampagnens væsentligste effekter har dermed været at skabe en optimistisk stemning i de danske yderområder.

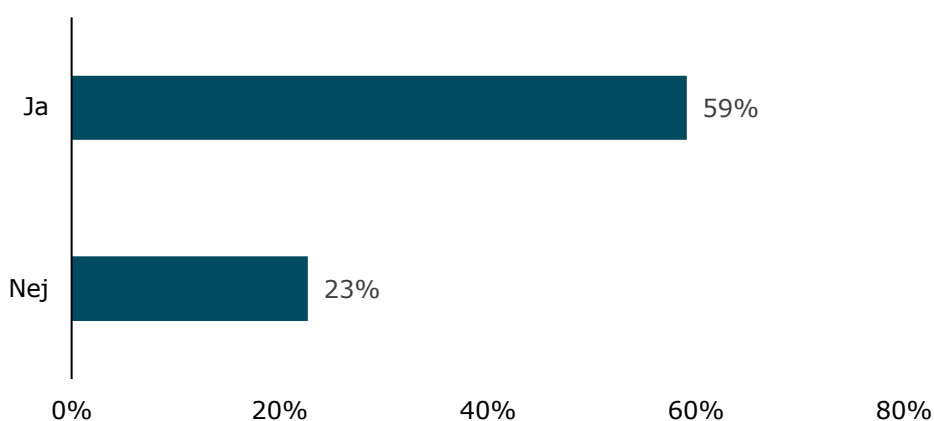
"Det skaber positivt stemning og dermed også en anden holdning til, at man tror, at det kan lykkes, på trods af at folk flytter fra yderområderne." – **Bevillingsmodtager**

Den positive ånd kommer også til udtryk ved, at projekterne har ført til flere samarbejder i lokalområderne. Som det fremgår af figur 7, oplever i alt 59 pct. af de projektledere, der har besvaret surveyen, at deres projekt har ført til nye, varige

samarbejder i lokalområdet. Derudover viser figur 8, at 23 pct. oplever, at projektet har ført til nye varige, samarbejder med aktører udenfor lokalområdet.

Figur 7: Projekterne fører til nye samarbejder i lokalområdet

Har projektet ført til nye samarbejder i lokalområdet?

Note: N=22. Spørgsmålet er stillet til ansøgere, der har modtaget realiseringsstøtte, samt hvis projekt er blevet eller er ved at blive realiseret. "Ved ikke"-svar er ikke medtaget, hvorfor figuren ikke summer til 100 pct.

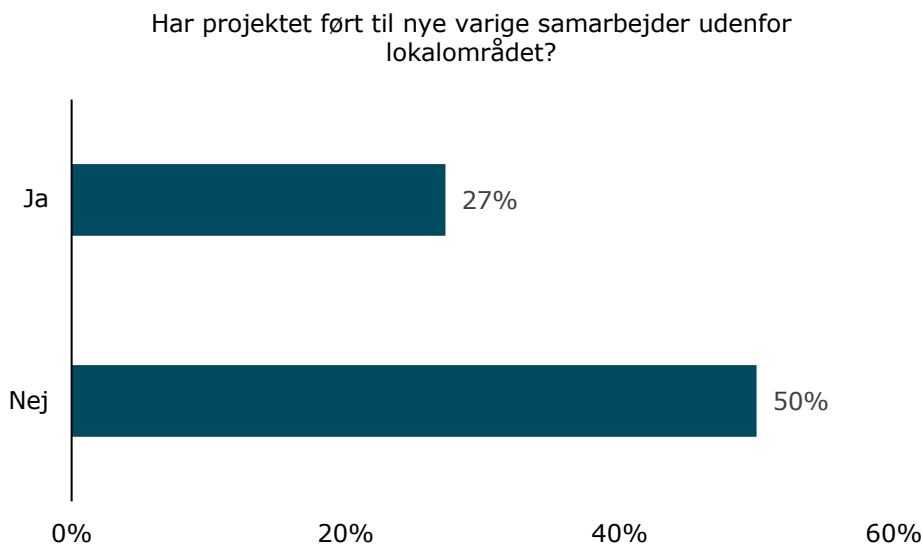

Projekt Bovbjerg Fyr tæller, Mulighedernes Danmark

Fotograf: Lars Engelgaard

Rådgivende arkitekter: Vilsbøll og Poulsen Arkitektfirma, Erik Einar Holms Tegnesteue og ingeniør Bent Moesby

Figur 8: Cirka 1/3 oplever nye samarbejder udenfor lokalområdet

Note: N=22. Spørgsmålet er stillet til ansøgere, der har modtaget realiseringsstøtte, samt hvis projekt er blevet eller er ved at blive realiseret. "Ved ikke"-svar er ikke medtaget, hvorfor figuren ikke summer til 100 pct.

Som eksempler på nye samarbejder i og udenfor lokalområdet nævner respondenterne:

I Lokalområdet

- "Landsbyen er blevet rystet tættere sammen"
- "Samarbejde med turistbureau, investorer og naboer"
- "Lokal efterløns-/pensionistgruppe står for vedligehold af stier."
- "Flere foreninger og erhvervsdrivende har set værdien i at arbejde sammen til fælles bedste"

Udenfor lokalområdet

- "Flere eventmagere bruger faciliteterne, og busselskaber har dem med i deres ture. Flere kommuner har henvendt sig for at lære af processen."
- "Samarbejde med aktører i nabokommuner er forstærket. Nye foreningssamarbejder lokalt rækker ud til andre lokalområder, der ikke tidligere har samarbejdet."
- "Andre destinationer der ønsker at kopiere idéen. Samarbejder med nationale institutioner der arbejder med madkultur, herunder uddannelsesinstitutioner, magasiner, eventmagere osv."

Samlet set indikerer ovenstående resultater, at de realiserede projekter har skabt effekter, der rækker udover det fysiske. Dette var netop en af konklusionerne fra følgeforskningen på Mulighedernes land (2007-2012) udført af arkitekt og adjunkt Anne Tietjen og professor Gertrud Jørgensen. Deres forskning, der tager udgangspunkt i Thisted kommune, peger bl.a. på, at delprojekterne har skabt dialog og synergi i lokalområdet, og at der er blevet etableret nye samarbejder både indenfor og udenfor kommunens grænser. Som beskrevet tidligere, har man med Stedet Tæller netop ønsket at videreføre nogle af de positive erfaringer fra Mulighedernes Land, og det lader til at være tilfældet, fordi mange af projekterne har haft større strategisk og social effekt, end blot det konkrete, fysiske byggeri. Resultaterne understøtter ligeledes erfaringerne fra Stedet Tæller-publikationen om, at fysiske projekter er gode greb til at skabe positiv udvikling, samt at aktivering af stedbundne potentialer skaber 'bløde' og 'hårde' effekter. Med bløde og hårde effekter menes henholdsvis øget optimisme og nye fællesskaber, og tiltrækning af flere midler og flere besøgende.

5.3 De støttede projekters brug af det stedbundne potentiale

Evalueringen tyder på, at de støttede projekter konkret har udviklet stedbundne potentialer ved at *øge fokus på, skabe adgang til eller gøre opmærksom på* unikke steder og kvaliteter, der fandtes i lokalområdet i forvejen.

I spørgeskemaundersøgelsen og i de kvalitative interview forklarer projektledere fra støttede projekter f.eks. at:

- "Projektet har skabt øget fokus på en af byens store kvaliteter – forbindelsen mellem by og hav."
- "Projektet understøtter adgangen til et stort, værdifuldt naturområde, der er identitetsskabende for området"
- "Vores projekt passede perfekt ind. Det handlede jo om naturen, om kulturen og om menneskerne i området – det var det, vi tog udgangspunkt i."
- "Projektet har skabt en attraktion, der ikke stjæler fra stedet, men giver opmærksomhed og en platform til at opleve stedet på ny og i et nyt lys."
- "Projektet er 100 pct. stedbundet. Det handler om det, der er der i forvejen. Et projekt, der er til gavn for lokale borgere, for erhvervet og for turisterne".

6. Procesevaluering af kampagnen

I dette afsnit præsenteres evalueringens resultater i forhold til kampagnens organisering og proces samt i forhold til ansøgerne og bevillingsmodtagernes oplevelse af samarbejdet med de forskellige involverede aktører.

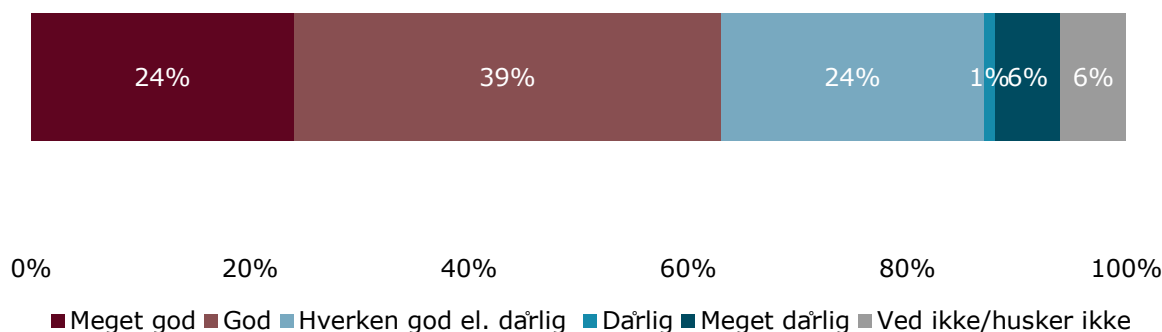
6.1 Ansøgningsproceduren

Både de kvalitative interviews og spørgeskemaundersøgelsen indikerer, at ansøgere, og særligt bevillingsmodtagere, overordnet set har været tilfredse med kampagnen. Som det fremgår af figur 9 herunder, svarer størstedelen (63 pct.) af de ansøgere og projektledere, der har besvaret evalueringssurveyen, at de har haft en god eller meget god oplevelse med at søge midler fra Stedet tæller. Ligeledes synes 64 pct., at kampagnens ansøgningsprocedure fungerede godt eller meget godt. Kun 10 pct. mener, at ansøgningsproceduren fungerede mindre godt eller dårligt (se figur 10).

"Processen har været rigtig god. Der er ikke noget, som kan forbedres." – **Bevillingsmodtager**

Figur 9: Overordnet tilfredshed med kampagnen

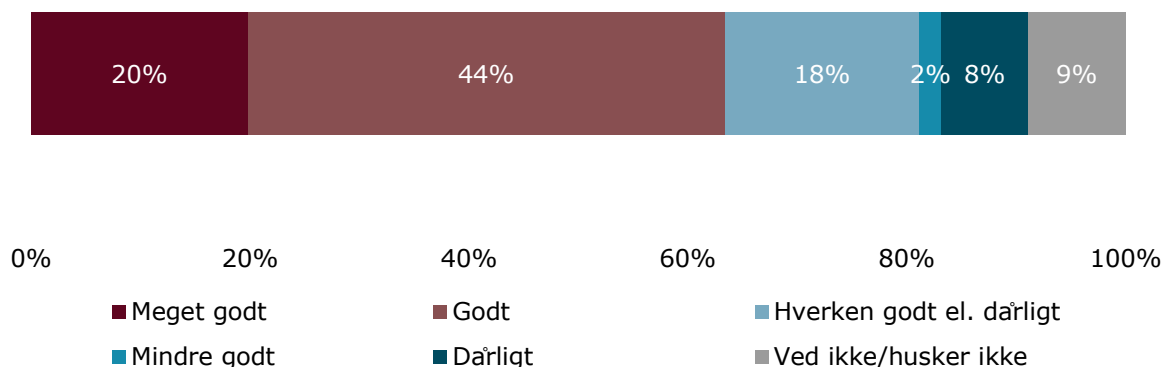
Hvordan vil du samlet set vurdere oplevelsen med at søge (og eventuelt modtage) midler fra Realdanias kampagne "Stedet Tæller"?

Note: N=71. Spørgsmålet er stillet til alle respondenter.

Figur 10: Tilfredshed med kampagnens ansøgningsprocedure

Hvordan synes du samlet set, at kampagnen ansøgningsprocedure fungerede?

Note: N=66. Spørgsmålet er stillet til alle respondenter.

Flere af interviewpersonerne fra de kvalitative interviews påpeger dog, at den todelte ansøgningsproces har været et stort arbejde. Selvom størstedelen har været glade for processen, beskriver de den som "lang", "hård" og "omfangsrig".

"Ansøgningen vejede omkring 1 kilo. Det var et tungt og omfattende arbejde. Den indeholdt skitsetegninger, beskrivelser, forretningsplaner. Vi var hårdt tidspressede pga. andre faktorer i samme periode." - Ansøger

Der ses en tendens til, at det særligt er mindre ansøgerorganisationer, enkeltpersoner og frivillige, som har oplevet processen som hård. De begrundet det med, at de ikke har de samme ressourcer og kompetencer til rådighed som en større organisation, f.eks. en kommune.

"Man kunne få en alenlang mail, hvor der var 10 forskellige spørgsmål vævet ind i den samme mail. Det er ikke så nemt at gå til, hvis man ikke har en kommunemedarbejder med, når man sidder ene mand som frivillig. I mit tilfælde har jeg ikke en stor kommune eller organisation i ryggen, så når jeg skulle bruge en advokat, revisor eller andet, så skulle jeg selv betale. Derfor har jeg selv personligt brugt 80.000 dkr. ex. moms, som led i at servicere det store professionelle apparatur som Realdania er. Det skal man måske tage konsekvenser af ved at sige, at man ikke vil tage små eller frivillige, da de ikke har power til at administrere en sådan ansøgning." - Ansøger

"Det var relativt nemt at gå til ansøgningsprocessen. Det kræver en vis professionalitet at forstå, hvad det er man skal, men sådan er det altid, og det var ikke noget problem. Jeg har siddet med sådanne procedurer før, så for mig var det let og tilgængeligt." - Ansøger

Som ovenstående citat beskriver, så har det endvidere krævet en vis "professionalitet" at udarbejde en ansøgning til Stedet Tæller. Dette er endnu et eksempel på, hvorfor ansøgningsproceduren kan opleves som kompliceret for især mindre og frivilligt baserede ansøgere. Dette kom også til udtryk i interviewene ved, at nogle af ansøgerne har haft nemt ved at gennemskue ansøgningskravene, mens andre har oplevet dem som uklare.

"I ansøgningsprocessen var det lidt uklart, hvor langt vi burde være med projektet. Vi hyrede nogen til at lave skitseprojekt inden ansøgning, men det er mit indtryk, at andre har haft en åben arkitektkonkurrence efter midlerne er blevet tildelt. Det kunne vi måske også have gjort brug af, og det kunne være fint at vide, hvad kravene var. Det var første gang jeg søgte fondsmidler, så jeg vidste det ikke." – Ansøger

"Grunden til afslaget lå nok i, at vi ikke havde styr på restfinansieringen (...) Vi vidste ikke, at det var et krav, og det havde været rart, hvis Realdania havde været eksplicitte omkring det." – Ansøger

Disse resultater understøtter erfaringen fra Stedet Tæller-publikationen om, at projekter, der er drevet af borgere, fungerer bedst, når kommunen indtager en støttende og faciliterende rolle og hjælper med de politiske, formelle og procestekniske opgaver.

I forlængelse af at nogle af ansøgerne savner mere gennemsigthed i ansøgningsprocessen, fremhæves det også, at de savner rådgivning særligt i fase to af processen, så man kunne få svar på spørgsmål som "er det her overhovedet, den rigtig vej at gå?".

"Det er lidt ligesom at købe en lotto-seddel: man køber den, og så må man bare lukke øjnene og vente på, om man har vundet eller ej. Det var samme fornemmelse, vi havde med Realdania. Vi manglede rådgivning" – Ansøger

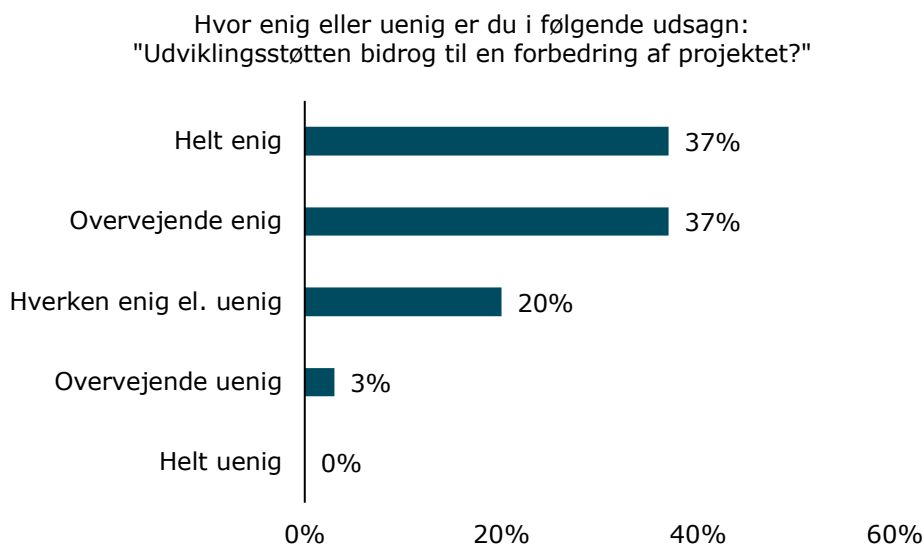
Enkelte ansøger har dermed savnet muligheden for at gå i dialog med Realdania i projektudviklingsfasen. Sidst men ikke mindst fremhæver enkelte ansøgere, at tiden mellem de to ansøgningsfaser er knap, og at dette er et problem ift. kommunale budgetforhandlinger, hvor man skal sikre sig medfinansiering.

"Tidspunktet for kampagnen passede ikke med de kommunale budgetforhandlinger. Der går næsten et år fra projektidé, til at der er afsat penge fra kommunens side. Når ansøgningsrunderne ligger for tæt på hinanden, bliver det lidt presset." – Ansøger

6.1.1 Den todelte ansøgningsproces

Projektlederne der har besvaret evalueringssurveyen, oplever alle, at den todelte ansøgningsproces har fungeret rigtig godt. Derudover svarer 74 pct., at udviklingsstøtten har været med til at forbedre projektet.

Figur 11: Udviklingsstøtten forbedrer projekterne

Note: N=30. Spørgsmålet er stillet til alle projekter, der modtog udviklingsstøtte (uagtet om de modtog realiseringsstøtte bagefter). "Ved ikke"-svar er ikke medtaget, hvorfor figuren ikke summer til 100 pct.

Af de kvalitative interviews fremgår det, at udviklingsprocessen med dertilhørende workshops mm. særligt har været med til at løfte projekternes kvalitet.

"Tankerne var der i forvejen om at køre projektet, men kampagnen var fint tilrettelagt, fordi man kunne søge modningsstøtte, og så derefter kunne få pengene til projektet. Rigtig fin måde at udvikle koncepter, da man så ikke skal bruge 4-5 måneder på at lave en seriøs ansøgning, som så måske bliver afvist." – **Ansøger**

I forhold til den todelte ansøgningsproces bemærker enkelte af interviewpersonerne dog, at udviklingsprocessen for dem var *"pseudo-agtig"* eller *"unødvendig"*, fordi de allerede havde en veludviklet projektidé, som de havde arbejdet med inden kampagnen. De foreslår derfor, at der differentieres mere imellem projekterne ift., hvem der har behov for at deltage i workshops og lignende. Enkelte gav udtryk for, at det især kunne være en udfordring for de frivillige såkaldte *"ildsjæle"* at skulle indstille sig på at videreudvikle en projekt-idé, som de anså for færdig.

"Den todelte ansøgningsproces blev lidt pseudo-agtig for os. For mange projekter er det nødvendigt, fordi folk starter fra scratch, men vi var en velfungerende organisation i forvejen, og vidste godt, hvad vores potentiale var. Jeg kan godt forstå, at man ikke giver 3,5 mio. sådan bare, men vi synes, det var lidt spild (...) Det gode ved processen var, at vi blev bekræftet i vores egne tanker." – **Ansøger**

"Som kommune kender vi godt den tofasede ansøgningsprocedure, men det er svært for ildsjælene. Det kan være svært for dem at forstå, at ens egne idéer skal kvalificeres af nogle andre. Det kræver arbejde at holde engagementet hos dem oppe (...) Når man arbejder med ildsjæle, så skal man tage alvorligt, at

ildsjæle ofte tænker i realiserede projekter. En løsning kunne derfor være, at man lægger sine principper om, og i stedet hjælper dem med at kvalificere deres egne idéer. Det er dem, der udgør bærekraften i længden.” – Ansøger

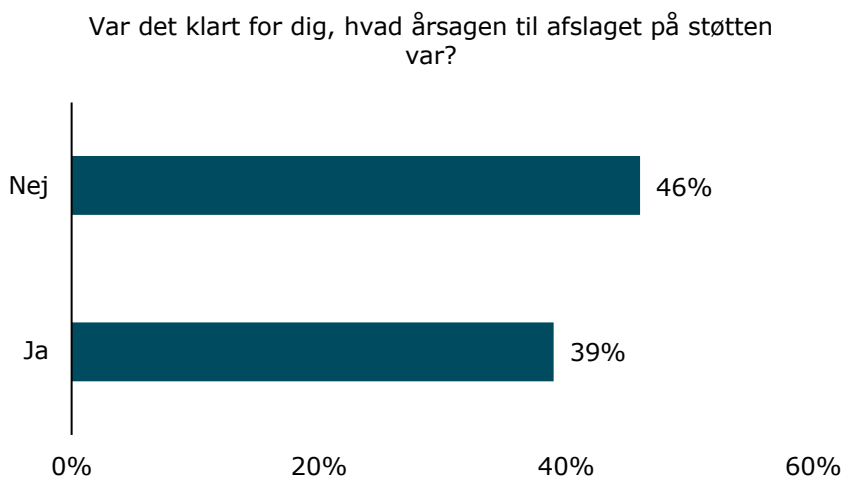
I Realdania og BARK regi oplevede man også, at der var stor forskel på, hvor langt de ansøgte projekter var i deres idéudvikling. Omvendt oplevede de, at selv de projekter der var længst ved ansøgningstidspunktet, fik noget nyttigt ud af udviklingsprocessen. I relation hertil nævner flere af projektlederne, at selvom de i udgangspunkt oplevede udviklingsprocessen som unødvendig, endte de alligevel med at få et bedre projekt ud af det.

”Kvalificering i de tidlige faser, det er det vigtigste, Realdania har bidraget til. Det kan virke forstyrrende og irriterende, at nogle udefra kommer ind, og har skarpe holdninger til ens projekt, og det skal man lige finde sig til rette med. Men vi vil absolut anbefale andre at søge støtte hos Realdania. De er med til at kvalificere projektet i en vigtig fase, og de har en enorm erfaring.” – Ansøger

6.2 Afslag på støtte

Evalueringen kommer med indikationer på, at kommunikationen til de ansøgere, der har fået afslag på enten udviklings- eller realiseringsstøtte, kunne have været tydeligere. I evalueringssurveyen svarer 46 pct. af projektlederne, der fik afslag på udviklings- eller realiseringsstøtte, nej til, at det var klart for dem, hvad årsagen til afslaget var. 39 pct. svarede, at de godt forstod afslaget. De sidste 15 pct. har svaret ”ved ikke” på spørgsmålet.

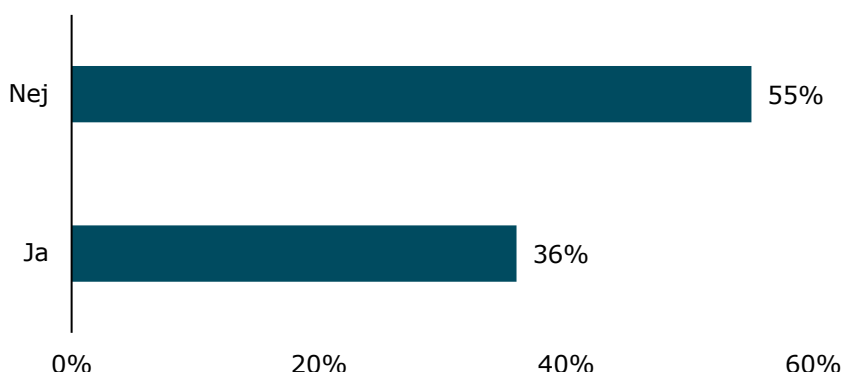
Figur 12: Afslag på støtten er uklar

Note: N=28. Spørgsmålet er stillet til respondenter, der hverken modtog udviklings- og/eller realiseringsstøtte. "Ved ikke"-svar er ikke medtaget, hvorfor figuren ikke summer til 100 pct.

Figur 13: Afslag på realiseringsstøtten er uklart

Var det klart for dig, hvad årsagen til afslaget på realiseringsstøtten var?

Note: N=11. Spørgsmålet er stillet til respondenter, der modtog udviklingsstøtte, men fik afslag på realiseringsstøtte. "Ved ikke"-svar er ikke medtaget, hvorfor figuren ikke summer til 100 pct.

I interviewene har vi talt med ansøgere, som har modtaget udviklingsstøtte, men som fik afslag på realiseringsstøtte. De giver ligeledes udtryk for uklarhed omkring afslaget.

"De 130.000kr. gik til samarbejde med arkitekter og udarbejdelsen af projektbeskrivelsen. Vi havde da helt klart håbet, at Realdania ville give os realiseringsstøtte, men det ville de ikke. Vi forstod egentlig aldrig hvorfor. Vi synes selv, at det var et super projekt. Så vidt jeg husker, var der ikke rigtig nogen dialog om, hvorfor de ikke ville gå videre med vores projekt. Men det fik os til at tænke, "det skal dæleme være løgn!" og siden da, har vi kun arbejdet videre." – Ansøger

Ovenstående citat er et eksempel på, at den todelte ansøgningsproces hos nogle skaber forvetninger om, at udviklingsstøtte efterfølges af realiseringsstøtte. Som det fremgår af ovenstående citat, er det dog lykkedes for flere af interviewpersonerne at realisere deres projekt alligevel, og de fortæller, at udviklingsstøtten har været med til at sætte gang i processen. Det gælder dog ikke alle interviewpersonerne, og her ses der igen en forskel på, at det er de mindre projekter, for hvem det kræver mere at lave en ansøgning, som må give op undervejs.

"Da vi ikke fik realiseringsstøtten, gik projektet i stå. Vi søgte efterfølgende om støtte hos A.P Møller, men fik også her afslag. Vi synes, at det var meget ærgerligt, men hvis man får for mange nej'er, giver man op. Der lå alt for meget arbejde i ansøgningerne til, at det kunne betale sig at blive ved med at søge hos forskellige fonde." – Ansøger

"Jeg synes, at man skal være lidt mere skarp i forhold til, hvad der kan lade sig gøre. Man sætter mange mennesker i gang – vel vidende, at mange ikke får støtte. Det har kunne lade sig gøre for os, selvom vi ikke fik realiseringsstøtte, men på de projekter, hvor det udelukkende er ildsjæle og frivillige, der står med det, der er det sgu synd." – Ansøger

6.3 Samarbejde og dialog i forbindelse med realiseringen af projektet

Blandt de ansøgere der har modtaget realiseringsstøtte, viser surveyen, at 90 pct. mener, at dialogen og samarbejdet med Realdania har været god eller meget god, mens de resterende 10 pct. har svaret "ved ikke". I de kvalitative interview fremhæves det, at Realdanias ekspertise har haft positiv indflydelse på kvaliteten af de realiserede projekter.

"Vi skulle have godkendt det endelige projekt, f.eks. omkring arkitekturen. Andre synes, at det var en stor ulempe. Det kunne jeg forstå på de netværksmøder, jeg var med til, hvor folk fra andre kommuner deltog, men jeg synes kun, at det var en kæmpe fordel, fordi der skal være en høj kvalitet i det fysiske udtryk. Det er dejligt at have nogen i ryggen, som har kvalitet og kompetencer i orden." –

Bevillingsmodtager

"Der var krav til, hvordan renoveringen skulle se ud, men jeg synes, de lyttede til os, og hvordan vi gerne ville have det. Der var nogle ting, de var uenige i, men de havde også bedre forstand på renovering af gamle bygninger. De konfronterede vores idéer, hvilket vi blev irriteret over. Men bagefter har vi erkendt, at vi havde nok ikke fået samme resultat uden dem." –

Bevillingsmodtager

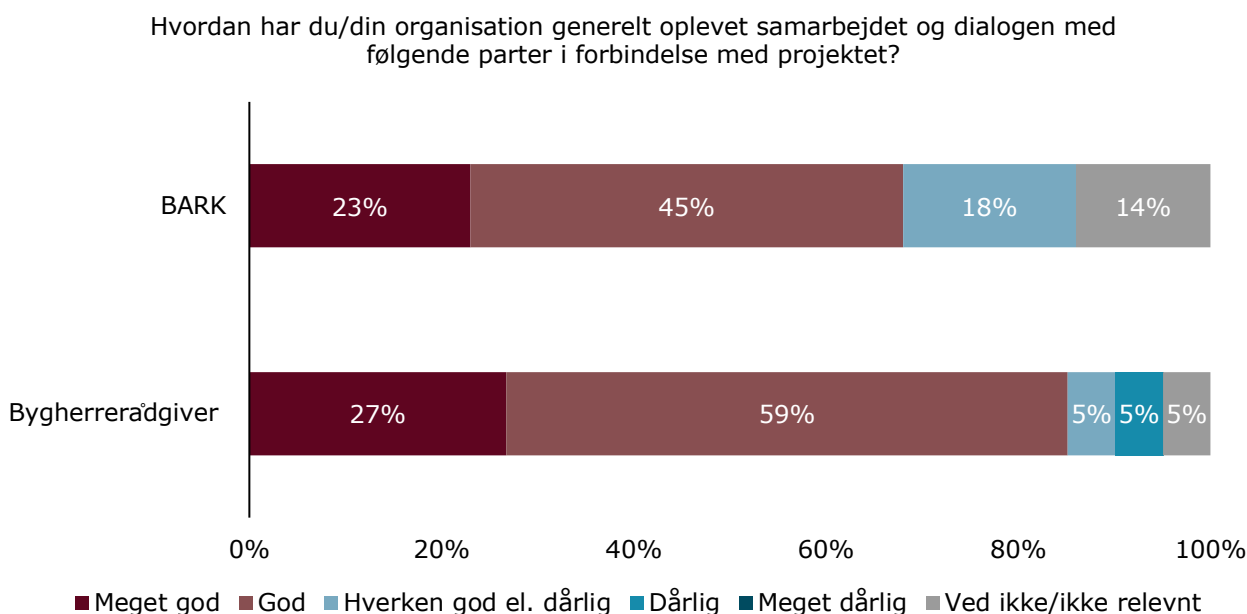
De fleste interviewpersoner bemærker dog, at Realdania har været relativt tilbagetrukket i processen, og at det dermed ikke er meget, de har været i kontakt med dem. På grund af kampagnens organisering er det primært det eksterne kampagnesekretariat BARK og bygherrerådgiver, som har kørt dialogen med bevillingsmodtagerne i forbindelse med realiseringen af projektet.

6.3.1 Samarbejde med BARK og bygherrerådgiver

Som tidligere beskrevet har Stedet Tællers kampagnesekretariat været eksternt placeret i BARK i stedet for at have sekretariatet "in-house" i Realdania. Derudover har der været tilknyttet en ekstern bygherrerådgiver i COWI. Evalueringen tyder på, at denne organisering – fra de støttede projekters synspunkt – har fungeret godt. Evalueringens survey viser, at 86 pct. af de deltagende projektledere har oplevet dialogen og samarbejdet med bygherrerådgiveren som god, mens 5 pct. har oplevet den som henholdsvis dårlig eller hverken god eller dårlig. De resterende 5 pct. har

svaret ved ikke. Derudover viser surveyen, at 68 pct. af de projektledere, der har besvaret den, de har oplevet dialogen og samarbejdet med BARK som værende god eller meget god, mens 18 pct. har oplevet den som hverken god eller dårlig. De resterende 14 pct. har svaret "ved ikke".

Figur 14: God dialog med BARK og bygherrerådgiver

Note: N=22. Spørgsmålet er stillet til organisationer, der har modtaget udviklings- og senere realiseringsstøtte eller realiseringsstøtte.

I interviewene fortæller bevillingsmodtagerne, at dialogen med BARK generelt har været fin, men at det har medført flere mellemlid, at kampagnen har været organiseret på denne måde.

"Det havde nok været nemmere, hvis der var mere direkte dialog med Realdania. Hvis vi fik en idé, skulle vi først henvende os til den ene rådgiver (bygherrerådgiver fra COWI), som så skulle tale med den anden rådgiver (BARK), der skulle overveje, om det var værd at præsentere for Realdania. Nogle gange var de ikke enige i deres anbefalinger, og så kunne man bruge tid på at forberede et forslag til Realdania, som den ene synes var en god idé, blot for at få af vide af den anden, at det lå udenfor kampagnens formål. Det spildte vi tid på." – Bevillingsmodtager

"Der var flere dokumentationskrav end forventet med BARK som mellemlid. Da jeg tidligere har arbejdet sammen med Realdania, var der færre dokumentationskrav. Det gik, men det var lidt mere bøvl med BARK end uden." – Bevillingsmodtager

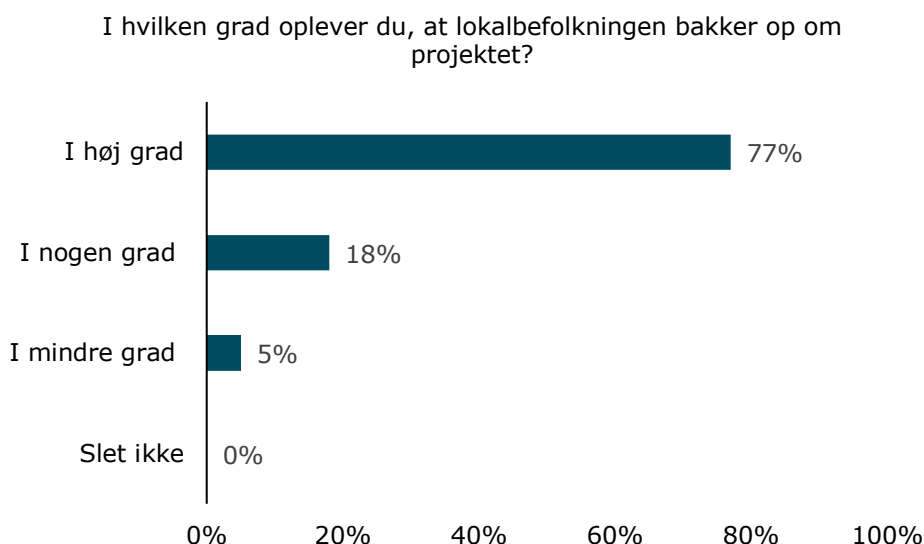
I forlængelse heraf bemærker enkelte interviewpersoner, at rollefordelingen imellem BARK og Realdania til tider har været uklar, og at det derfor har været svært at vide,

hvem man skal henvende sig til hvornår. Størstedelen har dog ikke haft noget problem hermed.

6.4 Reaktioner fra lokalbefolkningen

Evalueringen tyder på, at projekterne, der er blevet realiseret som følge af kampagnen, nyder stor lokal opbakning. Som det fremgår af nedenstående figur, svarer 77 pct. af de projektledere, der har modtaget realiseringsstøtte, at de i høj grad oplever, at lokalbefolkningen bakker op om projektet. Derudover oplever 18 pct., at lokalbefolkningen i nogen grad bakker op, mens 5 pct. har svaret, at lokalbefolkningen i mindre grad bakker op om projektet.

Figur 15: Lokalbefolkningen bakker op om projekterne

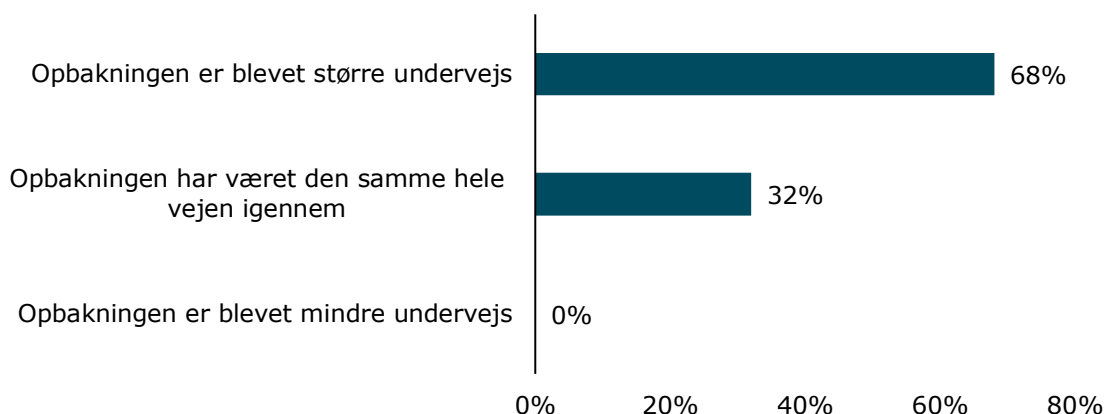

Note: N=22. Spørgsmålet er kun blevet stillet til realiseringsstøttede projekter.

I forlængelse heraf viser undersøgelsen, at 32 pct. af projektlederne mener, at opbakningen har været den samme hele vejen igennem, mens hele 68 pct. oplever, at opbakningen er blevet større undervejs. Det kom også til udtryk i interviewene, hvor flere nævnte, at lokalbefolkning havde været skeptiske eller ydet modstand i starten af projektet, men at de kun har modtaget positive henvendelser efter realiseringen.

Figur 16: Lokalbefolkningernes opbakning vokser undervejs

Har lokalbefolkningens opbakning ændret sig undervejs?

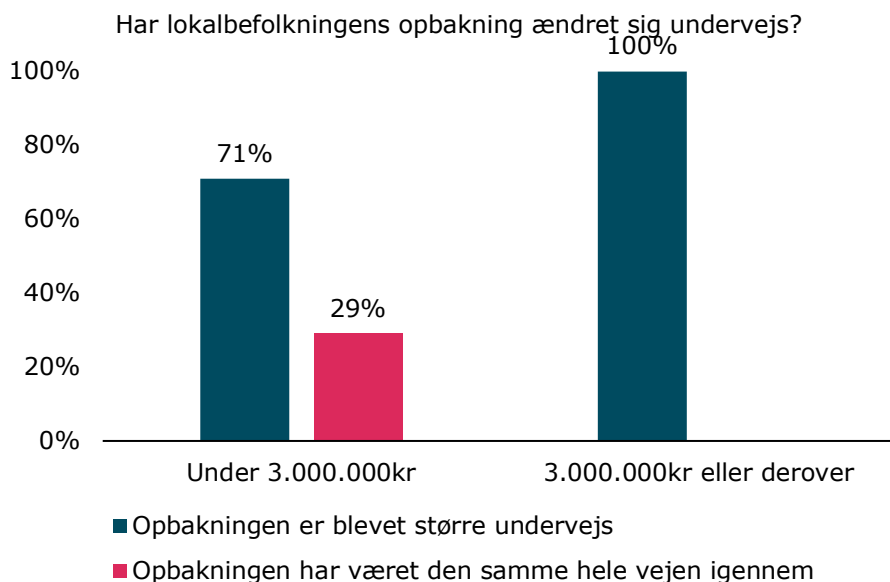
Note: N=22. Spørgsmålet er kun blevet stillet til realiseringsstøttede projekter.

Et særligt interessant resultat ift. den lokale opbakning er, at det tyder på, at projektets økonomiske størrelse hænger sammen med, hvordan opbakningen udvikler sig. Således viser figur 17 på næste side, at blandt projekter der har modtaget 3 mio. kr. eller derover i realiseringsstøtte, er det 100 pct., der oplever, at opbakningen er blevet større undervejs. Det gør sig kun gældende for 71 pct. af de projekter, der modtog under 3 mio. kr. Denne tendens er endnu tydeligere, hvis man kigger på projekternes samlede budget – dvs. realiseringsstøtten fra Realdania og medfinansiering fra andre parter. Her ses det, at blandt projekter med et budget på 5 mio. kr. eller derover, er det 100 pct., der oplever, at lokalbefolkningens opbakning er blevet større undervejs, mens det kun gælder for 44 pct. blandt projekter med et budget på under 5 mio. kr.

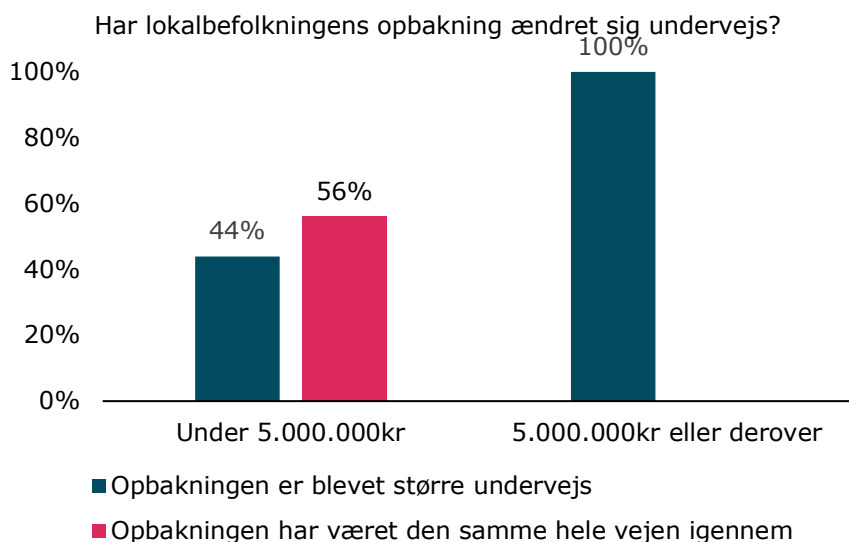
Projekt Højderygsti som rygrad, Mulighedernes Danmark
Fotograf: Lars Engelgaard
Rådgivende arkitekter: GHB Landskabsarkitekter

Figur 17: Udvikling i lokal opbakning fordelt på støttekroner

Note: N=18.

Figur 18: Udvikling i lokal opbakning fordelt på samlet budget

Note: N=18.

Udover hvad angår lokal opbakning, ses der ingen indikationer på, at størrelsen på støttebeløbet eller det samlede budget har indflydelse på de oplevede effekter af projekterne. Der ses med andre ord ingen forskel på de to grupperes besvarelser i spørgeskemaet.

Er der forskel på projektledernes vurdering af Stedet Tæller?

Moos-Bjerre har sammenlignet projektledernes surveybesvarelser på tværs af de to fokusområder Mulighedernes Danmark og Kvalitet i kysternes turistbyer. Derudover har vi sammenlignet besvarelserne fra projektledere, der har fået støtte og projektledere, der har fået afslag på støtte. Slutteligt har vi sammenlignet besvarelserne fra projektledere fra projekter, der har modtaget hhv. over og under 3 mio. kr. i støtte fra Realdania.

Vi finder ikke nogen forskelle på projektledernes vurdering af kampagnen afhængig af, hvilket fokusområde, projekterne har modtaget støtte under. Det vil sige, at projektlederne fra projekter, der har modtaget støtte under Mulighedernes Danmark er lige så tilfredse og utilfredse med kampagnen, som de projektledere, hvis projekter har modtaget støtte under Kvalitet i kysternes turistbyer. Til gengæld ses det - ikke overraskende - at projektlederne fra projekter, der har fået støtte, generelt er mere tilfredse med kampagnen, end dem, der har fået afslag. Derudover ses der en tendens til, at projekter, der har modtaget en bevilling fra Realdania på 3 mio. kr. eller derover, oplever større opbakning fra lokalbefolkningen end projekter, der har modtaget under 3 mio. kr. Herudover finder analyserne ikke markante sammenhænge mellem størrelsen på bevillingen fra Realdania og projektledernes oplevelse af kampagnen.

7. Evaluering af Steder i landskabet

Som tidligere beskrevet er Steder i landskabet organiseret markant anderledes end Mulighedernes Danmark og Kvalitet i kysternes turistbyer. Derudover har fokusområdet et særligt formål om, at *"formidle naturen gennem besøgssteder af høj arkitektonisk kvalitet"*. Disse forhold gør, at det har været nødvendigt at evaluere Steder i landskabet ud fra andre målsætninger og udelukkende ved brug af kvalitativ metode, da der ikke er nok projekter til at foretage en spørgeskemaundersøgelse. I dette afsnit præsenteres resultaterne af den kvalitative evaluering af effekterne og organiseringen af Steder i landskabet. Analyserne af dette er baseret på kvalitative interviews med lokale aktører fra 3 ud af de 9 projekter under Steder i landskabet. En af disse aktører har ønsket fuld anonymitet. Vedkommendes erfaringer og oplevelser indgår i evalueringen, men citeres ikke i følgende afsnit. Udover de kvalitative interviews med lokale aktører, er der foretaget interview med de to projektleder fra Naturstyrelsen centralt, der har varetaget Steder i landskabet.

7.1 Effekter af Steder i landskabet

Fokusområdet Steder i landskabet har haft til formål at vise, hvordan man med et minimum af indgreb kan formidle natur gennem besøgssteder af høj arkitektonisk kvalitet. Der har dermed været fokus på at forstærke de besøgendes natur- og landskabsoplevelse på stedet, samt på at sikre et højt arkitektonisk ambitionsniveau. I relation til dette formål peger de kvalitative interviews på, at Steder i landskabet har været med til at åbne områderne og landskabet op for flere besøgende, samt givet besøgsstederne et kvalitetsløft. Eksempelvis fortæller Skovrider Peter Brostrøm, hvordan den trappe som er blevet bygget ind i Kalø Slotsruin har givet stedet en ny dimension:

"I tårnet har man bygget en trappekonstruktion, så man kan opleve tårnet. Det giver en helt anden oplevelse. Man kan gå op i tårnet og få en visuel formidling af hele borganlægget og den måde, forsvar af borgen var udtænkt. Det er helt unikt." – **Peter Brostrøm, Skovrider, Naturstyrelsen Kronjylland**

Projekt Kalø Slotsruin, Steder i landskabet
Fotograf: Bjørn Pierri Enevoldsen
Rådgivende arkitekter: MAP Architects og MAST-Studio
- Underrådgivere: Marco Mercuri og Vision +

Ovenstående citat eksemplificere, hvordan interviewpersonerne oplever, at projekterne har været med til at øge oplevelsesværdien af de udvalgte steder. Det har også resulteret i, at man flere steder har oplevet en stigning i antallet af besøgende.

"Antallet af besøgende er stødt stigende. I de første år efter trappen, var den stærkt bidragende til det."
– **Peter Brostrøm, Skovrider, Naturstyrelsen Kronjylland**

"Vi ser folk mere i området, end vi gjorde før, - både cyklister og gående. Stisystemet har skabt en sammenhæng, der var efterspurgt. Det er en af succesparametrene." – **Søren Friese, Skovrider, Naturstyrelsen Bornholm**

Som skovridder Søren Friese udtaler, har det stisystem som er blevet etableret omkring Hammersholm Helleristningsfelt på Bornholm medført, at området anvendes mere end før. Det er netop en del af formålet ved Steder i landskabet: at øge tilgængeligheden til naturområderne. Der ses dermed en hyppigere og anderledes brug af de udvalgte steder i landskabet end før Stedet Tæller-kampagnen. I forlængelse heraf fremhæver interviewpersonerne, at Stedet tæller-kampagnen har tilført stederne et kvalitetsløft, som understøtter ovenfor nævnte oplevelse af og interesse for landskaberne. De bemærker, at de udførte projekter er arkitektoniske flotte og at *"de har løftet landskabet"*.

Kvalitetsløftet kommer også til udtryk ved, at flere af projekterne har vundet arkitekturpriser. Denne anerkendelse understøtter, at kampagnen har lykkedes med at udvikle besøgssteder af høj arkitektonisk kvalitet.

Projekter fra Stedet Tæller der har været indstillet til/modtaget en arkitekturpris

Steder i landskabet

- 'Ankomst til verdensarv Vadehavet' er indstillet til Gubbio Prize 2018
- 'Rubjerg Knude Fyr' modtog Hjørring Kommunes arkitekturpris i 2017
- Skovsted Johansen Arkitekter modtog Kronsprinsparrets stjernedryspris i 2016 bl.a. på baggrund af 'Arbejdende pumpestationer' og 'Tipperne'

Kvalitet i Kysternes turistbyer

- 'Øget kvalitet i Blokhus' modtog Jammerbugt Kommunes arkitekturspris i 2016
- 'Marielyst Torv' modtog Guldborgsund Kommunes arkitekturpris i 2015

Andre priser

Mulighedernes Danmark

- 'Bovbjerg Fyr' modtog Landdistriktsprisen i 2017 (*prisen gives for at skabe udvikling i lokalsamfundet*)

7.1.1 Stedbundne potentialer

Som ved fokusområderne Kvalitet i kysternes turistbyer og Mulighedernes Danmark lader det til, at Steder i landskabet har formået at udvikle stedbundne potentialer. Det kommer til udtryk ved, at interviewpersonerne påpeger, at det er nogle helt unikke landskaber eller kulturhistoriske steder, man har valgt at fokusere på. Søren Friese forklarer her, hvorfor netop Hammerholm Helleristningsfelt er unikt sted i Danmark:

”Det er helt unikt sted i dansk national skala. Der er to helt unikke ting ved det her sted. Det ene er den synlige klippe, der på der her sted kommer helt op. Det andet er de synlige kultur minder i form af 3000 år gamle helleristninger.” – Søren Friese, Skovrider, Naturstyrelsen Bornholm

De lokale aktører påpeger, at man i forvejen havde tænkt på at udvikle stederne pga. deres unikke kvaliteter, men at støtten fra Realdania gjorde det muligt og bidrog til et kvalitetsløft på et højere arkitektonisk niveau end de selv ville have haft midler og evner til at realisere.

Projekt Hammersholm Helleristningsfelt, Steder i landskabet
Fotograf: Bjørn Pierri Enevoldsen
Rådgivende arkitekter: Erik Brandt Dam Arkitekter

7.2 Proces og organisering

Som tidligere beskrevet har der ikke været nogen ansøgningsproces for Steder i landskabet. De 9 projekter er blevet udvalgt via en ekspertdrevet proces, hvor ekspertpanelet har rejst rundt i landet og besøgt unikke naturområder. De lokale aktører vi har interviewet fortæller, at de i udvælgelsesprocessen viste panelet rundt i området og præsenterede dem for nogle steder, de anså som egnede til kampagnen.

De beskrev generelt Realdania som "sonderende" og "lydhøre" i denne del af processen. Dog blev det bemærket, at der efterfølgende har manglet byggeteknisk støtte og rådgivning i realiseringen af projekterne. De lokale aktører fortæller, at arkitekternes kreative og idégenererende bidrag har været godt, hvilket også afspejler sig i de flotte arkitektoniske resultater, men at de har manglet støtte i den byggetekniske opførsel af projektet. Interviewene indikerer dermed, at det i nogle tilfælde har været en udfordring, at projekterne er udført af unge, mere uafprøvede tegnestuer, der primært er valgt på et kreativt grundlag. I relation hertil oplevede nogle af de lokale aktører, at de af Realdania udvalgte arkitekter manglede erfaring med at arbejde i åbent land, med at arbejde med offentlig bygherre (Naturstyrelsen), eller manglede indsigt i de specifikke landskaber de skulle bygge i. Det har betydet, at nogle af projekterne har taget længere tid at udføre, og er blevet dyrere end forventet. Derudover har det betydet ekstra arbejde for de lokale aktører.

7.2.1 Håndtering af lokal modstand

Af de kvalitative interviews fremgår det, at nogle af projekterne under Steder i landskabet (og under de andre fokusområder) har oplevet lokal modstand undervejs. Interviewpersonerne beskriver det som forventeligt, at der følger noget modstand med, når man forsøger at skabe forandring. Dog fremhæver de også, at det meget var overladt til dem selv at håndtere denne modstand.

"Vi oplevede meget lokal modstand i form af læserbreve, der kritiserede projektet. Der var hårde ord. Nogle lokale synes, at det var det rene Københavneri. Det er sjældent, at fonde synes det er let at håndtere lokal kritik, så det blev meget os lokalt, der måtte håndtere det (...) Der var nogle ting i kommunikationen, som man skulle være varsom med f.eks. omkring "Udkantsdanmark", og vi kunne nok også have været bedre til at fortælle, hvilket formidlingsmæssigt potentiale der lå i projektet."

Peter Brostrøm, Skovrider, Naturstyrelsen Kronjylland

Som det fremgår af ovenstående citat, handlede den lokale modstand også om, at nogle lokalbefolkninger følte sig set ned på af Realdania i kraft af kampagnens fokus på yderområder. Centralt i Naturstyrelsen har man ligeledes oplevet, at lokal konflikthåndtering har været en del af arbejdsopgaverne i forbindelse med kampagnen.

"Realdanias image uden for København er ikke ubetinget positivt. I nogle tilfælde skulle vi betrygge lokale om, at Realdania ikke kom med en ond hensigt. Realdania er selv meget bevidst om dette. Det er derfor værdifuldt for projekterne, når Realdania samarbejder med partnere, der er gearret til at inddrage og gå i dialog med lokale borgere" - Ulrik Schack, projektleder i Naturstyrelsen

Der ses dermed indikationer på, at nogle lokale aktører har været skeptiske overfor Realdanias indblanding i udviklingen af deres lokalområde. I den henseende har samarbejdet med Naturstyrelsen været givende, fordi de har haft lokale aktører, som

har indgået i dialog med lokalbefolkningen. Som Skovrider Peter Brostrøm bemærker, har dette til tider været hårdt, men opbakningen fra Naturstyrelsen centralt, har styrket ham i håndteringen af konflikter.

7.2.2 Samarbejde med Naturstyrelsen

Naturstyrelsen har været projektejer på de 9 Steder i landskabet, fordi størstedelen af stederne ligger på Naturstyrelsens land. Rent organisatoriske var projektlederne placeret i Naturstyrelsen København. Herfra varetog de koordinering og kommunikationen med de lokale enheder.

*"Vi (Naturstyrelsen) styrede vores del meget centralt fra København. Det har betydet mindre ejerskab ude i landet på projekterne. Derfor krævede det drive fra København for at skabe fremdrift." – **Ulrik Schack, projektleder i Naturstyrelsen***

Som det fremgår af ovenstående citat, kan centraliseringen have betydning for et mindsket ejerskab lokalt. Dog giver de lokale aktører udtryk for, at de har været glade for denne organisering, da det har forbedret arbejdsgangen og givet dem rykdækning lokalt.

*"I det store hele har kampagnen været ordentligt organiseret. Man har været meget lyttende til behovet for at koordinere det centralt igennem Ulrik. Det er vigtigt at have en centralt placeret skikkelse som Ulrik. Det har medført, at vi har følt os mere trygge og glade, især når vi skulle håndtere kritik." – **Peter Brostrøm, Skovrider, Naturstyrelsen Kronjylland***

Rygdækning har været påkrævet i de tilfælde, hvor projekterne har oplevet lokal modstand. Naturstyrelsens lokale afdelinger har derfor oplevet, at kampagnen har været godt organiseret, fordi deres kommunikation er gået gennem Naturstyrelsens centrale afdeling. Centralt i Naturstyrelsen oplever de ligeledes, at processen har været god, og de gør desuden opmærksom på, at man internt i Naturstyrelsen har fået mere viden og mere mod af at arbejde sammen med Realdania om Stedet Tæller.

*"Vi ved godt i Naturstyrelsen, at det ikke er let at få lov at lave installationer af denne karakter i den natur, vi arbejder med, og beskytter hver eneste dag. Når vi alligevel kaster os ud i det, så er det jo bl.a. for at understøtte brugernes oplevelser af naturen, og øge borgernes kendskab til den, men det kræver god planlægning og tålmodighed. Projektet har været spændende læring med involvering af mange forskellige faggrupper, og det har været med til at give gode resultat i respekt for de mange hensyn." – **Lars Reinau, projektleder i Naturstyrelsen***

*"Internt i Naturstyrelsen er vi blevet mere modige i forhold til at prøve at lave andet end standardkoncepter. Vi er blevet bedre til at samarbejde med Realdania og andre fonde." – **Ulrik Schack, projektleder i Naturstyrelsen***

8. Evalueringens metoder og datagrundlag

Evalueringen bygger på en kombination af forskellige metoder og datakilder – både kvalitative og kvantitative. Det skyldes, at et "mixed method"-design producerer forskellige former for relevant viden, der tilsammen skaber det mest dækkende billede af kampagnens udformning og resultater. Mere konkret bygger evalueringen på desk research, kvalitative interviews og en spørgeskemaundersøgelse. Indholdet i og udformningen af disse tre metoder udfoldes i dette afsnit.

8.1 Desk Research

Som afsæt for evalueringen har vi foretaget en grundig desk research af relevante rapporter, presseklip, ansøgninger og projektmateriale på udvalgte projekter samt Realdanias og BARKs øvrige materiale om kampagnen. Disse materialer er blevet anvendt til at skabe overblik over kampagnens målsætninger, kontekst og de enkelte projekters målsætning, organisering, bevillingsgrundlag o.l.

8.2 Kvalitative interview

Sideløbende med desk research er der foretaget kvalitative interviews med 25 personer, der har været involveret i kampagnen. Der er foretaget interviews med:

- *4 repræsentanter fra Realdania og BARK.* Disse interviews har afdækket kampagnens formål og opbygning, samt deres oplevelse af kampagnens overordnede effekt og organisering.
- *4 repræsentanter fra andre organisationer, der har været involveret i kampagnen på et organisatorisk niveau.* Disse interviews har afdækket deres oplevelse af samarbejdet med Realdania og kampagnenes overordnede effekt, samt deres anbefalinger til fokuspunkter i evalueringen.
- *17 projektledere eller lokale aktører fra de tre fokusområder.* Disse interviews har afdækket projektledernes oplevelse af kampagnens proces og organisering, samt resultaterne af det konkrete projekt de har søgt om støtte til. Der har været fokus på forskelle og ligheder blandt projekter, der har modtaget forskellige former for støtte, samt hører under forskellige fokusområder. Der er gennemført 8 interviews med projektledere fra Mulighedernes Danmark, 6 interviews med projektledere fra Kvalitet i kysternes turistbyer og 3 interviews med lokale aktører fra Steder i Landskabet. De interviewede projektleder under Mulighedernes Danmark og Kvalitet i kysternes turistbyer fordeler sig således,

at 5 har modtaget udviklingsstøtte, mens de resterende 9 har modtaget realiseringsstøtte.

Interviewpersonerne er udvalgt i dialog med Realdania, med et særligt fokus på at sikre spredning blandt projektlederne ift. fokusområde, støttetype (udviklingsstøtte/realiseringsstøtte) og geografisk placering. Alle interviews, undtagen ét, er gennemført telefonisk.

8.3 Spørgeskemaundersøgelse

Som en del af evalueringen er der gennemført en elektronisk spørgeskemaundersøgelse blandt alle, der har søgt om støtte i regi af kampagnens ansøgerdrevne fokusområder: Mulighedernes Danmark og Kvalitet i kysternes turistbyer. Spørgeskemaet er udviklet på baggrund af den indledende desk research og de kvalitative interviews. Spørgeskemaundersøgelsen har bidraget til at skabe et samlet billede af projektledernes oplevelse af kampagnen, af projekternes effekter i forhold til udvikling af yderområderne og deres oplevelse af samarbejde og dialog med kampagnesekretariatet og Realdania.

Spørgeskemaundersøgelsen er udsendt til de i alt 243 ansøgere, der har søgt støtte under de to nævnte fokusområder. Ud af disse er der i alt indkommet 71 komplette eller delvist komplette spørgeskemabesvarelser, hvilket giver en overordnet svarprocent på omkring 30 pct. Denne svarprocent skal ses i lyset af, at mange har tilkendegivet, at de ikke føler sig i stand til at besvare undersøgelsen, fordi kampagnen ligger for langt tilbage. Derudover skal den ses i lyset af, at undersøgelsen også er udsent til de projekter der har fået afslag, hvilket udgør langt størstedelen (79 pct.) af de 243 ansøgere. Hvis man kigger på svarprocenten blandt de personer der har modtaget enten udviklings og/eller realiseringsstøtte ses det, at svarprocent ligger på omkring 58 pct.

Tabel 3: Spørgeskema svarprocent

	Antal besvarelser	Svarprocent
Blandt alle ansøgere	71	30 pct.
Blandt modtagere af udviklings- og/eller realiseringsstøtte	41	58 pct.

9. Bilag 1: Oversigt over støttede projekter

Tabel 4: Oversigt over støttede projekter under Mulighedernes Danmark

Projekt	Formål	Realiseringsstøtte
Bovbjerg Fyr Tæller (Lemvig Kommune)	At formidle stedets historie, landskab og kulturmiljø til nye målgrupper.	3.880.000 kr.
Rejsen langs åen - arbejdende pumpestationer (Ringkøbing-Skjern Kommune)	At forbedre, udvikle og nyfortolke formidlings- og oplevelsesmulighederne langs Skjern Å.	3.000.000 kr.
Ejerslev Havn (Ejerslev Havneforening)	At bevare og udvikle Ejerslev Havn som et unikt naturområde.	1.500.000 kr.
Højderygsti som rygrad (Odsherred Kommune)	At synliggøre og tilgængeliggøre sammenhængen mellem istidslandskab, fortidsminder og landskabet som kunstnerisk motiv og rekreative faktor.	2.490.292 kr.
Melstedgaard (Bornholms Museum)	At udvikle et regionalt og traditionsbaseret centrum for madkultur og fødevarerproduktion på Bornholm.	4.513.000 kr.
Jyske Aas (Styregruppen Jyske Aas)	At samle og markedsføre området omkring Jyske Aas som et fælles oplevelsesbælte for helårsturisme i Østvendssyssel.	3.250.000 kr.
Career Campus – fra rekreation til rekruttering (Ringkøbing Skjern Kommune)	Udvikling af erhvervsbofællesskabet Career Campus for at fastholde højtuddannede kompetencer.	3.750.000 kr.
Landsbyen De 7 Sogne (Beboerforeningerne Karby, Redsted, TORF og Hvidbjerg)	At revitalisere et yderområde gennem strategiske landsbysamarbejder.	2.500.000 kr.
Stinesminde Havn (Stinesminde Borgerforening)	At styrke identiteten for Stinesminde Havn som et idyllisk og fredfyldt besøgsmaal.	1.000.000 kr.
Maribo Domkirke og Søbred	At skabe bedre betingelser for ophold og oplevelser gennem aktivering af Maribos kulturarv og inddragelse af naturen i byrummet.	3.500.000 kr.
Camønoen	At skabe kongerigets venligste vandrerute.	2.460.000 kr.

Tabel 5: Oversigt over støttede projekter under Kvalitet i kysternes turistbyer

Projekt	Formål	Realiseringsstøtte
Nr. Vorupør Landingsplads (Nr. Vorupørs Fiskercompagni)	At udvikle det byggede miljø i det gamle fiskersamfund med udgangspunkt i historiske fakta og det stedbundne potentiale.	2.000.000 kr.
Hasmark Strandpark (Nordfyns Kommune)	At skabe en attraktiv destination for besøgende ved stranden og gøre Hasmark til den mest besøgte badestrand på Fyn.	2.000.000 kr.
Løkken Moleleje (Hjørring Kommune)	Revitalisering af den klassiske kystdestination med mulighed for nye aktiviteter året rundt.	4.420.000 kr.
360 Havn og Bælt – Molehovedet i Assens (Assens Kommune)	Udvikling af molehovedet til rekreative, turismemæssige og erhvervsmæssige aktiviteter.	4.240.000 kr.
Marielyst, en moderne badeby (Guldborgsund Kommune)	At genrejse den gamle badeby som et familievenligt, sikkert, kønt og naturskønt feriested.	5.700.000 kr.
Øget kvalitet i Blokhush (Jammerbugt Kommune)	At genetablere en fysisk struktur i Blokhush og motivere til øget kvalitet i feriebyen.	3.000.000 kr.
Solnedgangspladsen (Frederikshavn Kommune)	At udfolde Solnedgangspladsens potentiale som samlingspunkt.	5.000.000 kr.
Fanø Bad (Fanø Kommune)	Fremhæve og levendegøre områdets stedbundne og historiske identitet.	3.140.000 kr.
Egil Fischers Feriby (Destination Djursland)	At udvikle, formidle og synliggøre stedets kulturarv, identitet og byggede miljø.	3.450.000 kr.
Henne Strand (Varde Kommune)	At styrke Henne Strand som en attraktiv kystdestination.	2.500.000 kr.
Klintholm Havn (Vordingborg Kommune)	At gøre Klintholm Havn til Møns nye turistmagnet i overgangen fra industrihavn til kystturismeby.	2.500.000 kr.
Ny foreningsvej i Klitmøller (Thisted Kommune)	At skabe sammenhæng og tilgængeliggøre naturarealer omkring Klitmøller Å.	1.600.000 kr.
Sjællands Odde Havneby (Odsherred Kommune)	At gøre havnen og hallen til byens samlingssted og skabe et samlet oplevelsessted for borgere og turister.	1.200.000 kr.
Søndervig (Ringkøbing-Skjern Kommune)	At skabe øget kvalitet gennem opgradering af byens parkeringsplads.	2.400.000 kr.

Øster Hurup (Mariagerfjord Kommune)	At skabe sammenhæng og nye oplevelsesrum i det fysiske miljø og give byens udtryk et kvalitetsløft.	2.300.000 kr.
-------------------------------------	---	---------------

Tabel 6: Oversigt over de 9 steder i landskabet

Projekt	Potentiale	Rådgivere
Rubjerg Knude	Fyrets forgængelighed, sandflugtsfortællinger og spektakulær	BESSARD's STUDIO og JAJA Architects
Hanstholm Vildtreservat	Sandflugtsfortællinger, observationer af reservatets dyre- og fugleliv	Rørbæk og Møller Arkitekter, Anders Abraham og Steen Høyer
Knudklinten på Fur	Molerklinter	LETH & GORI, Reiulf Ramstad Arkitekter, Buro Happold og Anne Tietjen, ph.d. og arkitekt
Stevns Klint	Kulturhistoriske fortællinger, geologisk spektakulært kystlandskab	JUUL I FROST Arkitekter er arkitekturrådgivere. De geotekniske undersøgelser udføres af den rådgivende virksomhed GEO.
Ankomst til Verdensarv Vadehavet	Landskabet omkring Rømdæmningen og Nationalpark	Oooja Architects og Kim Thorsell Architects
Filsø	Dyre- og planteliv, udsigt.	Schönherr, Cubo Arkitekter og Grontmij
Tipperne Fuglereservat	Et af Danmarks vigtigste fuglereservater, et særligt landskab og planteliv	Arkitekt: Johansen Skovsted Arkitekter. Totalrådgiver: Bertelsen & Scheving Arkitekter ApS
Kalø Slotsruin	Et velbevaret kulturlandskab i form af en borgruin og en middelaldervej.	Arkitekt: MAP Architects og MAST-Studio - Underrådgivere: Marco Mercuri og Vision +
Hammersholm Helleristningsfelt	Formidling af et større helleristningsfelt i et smukt landskab.	Erik Brandt Dam Arkitekter